

ISSN 2414-634X

scientific journal

**INNOVATIVE
SOLUTIONS
IN MODERN
SCIENCE**

N 3(63)

publisher TK Meganom, LLC

New York 2024

ISSN 2414-634X

DOI 10.26886/ISMS.2414-634X.3(63)2024

SCIENTIFIC JOURNAL
INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE
No. 3(63), 2024
October 6, 2024

FOUNDERS: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC
WAS FOUNDED IN 2016
IT IS ISSUED TEN TIMES A YEAR
<http://naukajournal.org/index.php/ISMSD>

Edition address: 901 Dick Rm 238
City Buffalo, State of New York
14225
Edition e-mail: isms.publish@gmail.com
Phone: +16266394741
© Center for international scientific
cooperation TK Meganom LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Waldemar Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology

Economical Sciences

- Y. Barsky Doctor of Economical Sciences, Professor, Lutsk National Technical University;
- N. Shvets, Doctor of Economical Sciences, Professor, Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor, Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- N. Vdovenko, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- T. Zahorna, Doctor of Economical Sciences, Professor;

Historical Sciences

- V. Orehovskyy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- M. Yuriy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- O. Bezarov, Doctor of Historical Sciences, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- L. Tsyganenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Izmail State Humanitarian University

- I. Roebuck, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv National Medical University;
- K. Nikitenko, Doctor of Historical Sciences, Lviv National Academy of Arts;
- I. Datskiv, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ternopil National Economic University;
- N. Cotsur, Doctor of Historical Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnysky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Alatom Mohammad Fayiz Ahmad, Doctor of Philosophy;
- Ramadan Emhemad Jweli Kanan, Doctor of Philosophy (PhD), Elmergib University, Libya;
- M. Chikarkova, Doctor of Philosophy, Professor, Yu. Fedkovych Chernivtsi National University;
- O. Andriyenko, Doctor of Philosophy, Professor, Donetsk National University;
- P. Dulyk, Doctor of Philosophy, Mikolaiv National University;

Political Sciences

- V. Kornienko, Doctor of Political Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"
- O. Tkach, Doctor of Political Sciences, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- S. Denysyuk, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Y. Belmaz, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy;
- K. Vlasenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Donbass State Engineering Academy;
- R. Prima, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- V. Kozhevnikov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
- O. Tarnopolskyi, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University;
- I. Poluboiaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psychological Sciences

- I. Volzhentseva, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Technology, Grigory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnysky State Pedagogical University;
- S. Simonenko, Doctor of Psychological Sciences, Professor, K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Murat Eliozy, Associate Professor, Ondokuz Mayis University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- M. Lebedyuk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;
- V. Bocharov, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Bocharova, PhD in Medical Sciences, Odessa National Medical University;
- L. Kuts, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- L. Zubkova, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Gladchuk, Doctor of Medical Sciences, «Hladchuk Medical Aesthetic Center», Kiev, Ukraine;
- K. Kolyadenko, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, O. O. Bogomolets National medical University, Kiev, Ukraine;
- G. Peklina, Doctor of Medical Sciences, Professor, Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- W. Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology;
- V. Baranowski, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ternopil National Technical University;
- V. Gogo, Doctor of Technical Sciences, Professor, Donetsk National Technical University;
- Alatoon Mohammad Fayiz Ahmad, PHD in Engineering Sciences;
- Serhii Marynenko, PhD, Ass. Pr., Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine, Ternopil

Juridical sciences

- I. Krinitsky, Doctor of Law, Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- A. Gumin, Doctor of Law, Professor, Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- P. Crul, Doctor of Art, Professor, V. Stefanik Prikarpatyky University;
- O. Sizova, Doctor of Art, Professor, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- N. Prokopova Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- R. Kvaratskhelia Doctor of Art, Caucasus International University;
- A. Puchkov, Doctor of Art, Professor, National Academy of Fine Arts and Architecture;
- E. Kushch, PhD, National Academy of Leaders Culture and Arts;

Geographical Sciences

- L. Ilyin, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. PHILOSOPHICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.3(63)2024.1

UDC6 1:124.5

PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF SOCIAL NETWORK ALGORITHMS ON POLITICAL CONSCIOUSNESS AND BEHAVIOR

Igor Gamula, PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0001-7651-3273>

e-mail: gamulaigor@ukr.net

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

Maksym Pedchenko, Postgraduate Student

<https://orcid.org/0009-0001-0914-3855>

e-mail: backj815@gmail.com

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

The article deals with the theoretical analysis of algorithmic management of political consciousness in network society and democracy. The author investigates how social network algorithms affect information space formation, creating «echo chambers» and strengthening political polarization. Important aspects of the analysis are the transparency, accountability, and fairness of algorithmic systems, which play a key role in ensuring the integrity and efficiency of democratic processes. Special attention is paid to ethical challenges, such as protecting user privacy and avoiding manipulating public opinion. The author also examines the specifics of the Ukrainian context, where information warfare and disinformation campaigns create additional challenges for democratic institutions. The article proposes a five-component model of ethical and regulatory governance of algorithms, which includes transparency, accountability, equality of access, privacy

protection, and fair use of data. Prospects for further research include the analysis of the impact of different algorithms on political consciousness, developing ethical audit methods, and considering cultural and social contexts.

Keywords: *network society, social networks, political consciousness, democratic processes, ethics.*

Кандидат педагогічних наук, доцент Гамула І.А., аспірант Педченко М.Ю., Філософський аналіз впливу алгоритмів соціальних мереж на політичну свідомість і поведінку/Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна.

У статті розглядається теоретичний аналіз алгоритмічного управління політичною свідомістю в контексті мережевого суспільства та демократії. Автор досліджує, як алгоритми соціальних мереж впливають на формування інформаційного простору, створюючи «ехо-камери» та підсилюючи політичну поляризацію. Важливими аспектами аналізу є прозорість, підзвітність та справедливість алгоритмічних систем, які відіграють ключову роль у забезпеченні чесності та ефективності демократичних процесів. Особлива увага приділяється етичним викликам, таким як захист приватності користувачів та уникнення маніпуляцій громадською думкою. Автор також розглядає специфіку українського контексту, де інформаційна війна та дезінформаційні кампанії створюють додаткові виклики для демократичних інститутів. У статті пропонується п'ятикомпонентна модель етичного та нормативного управління алгоритмами, яка включає прозорість, підзвітність, рівність доступу, захист приватності та справедливе використання даних. Перспективи подальших досліджень включають аналіз впливу різних алгоритмів на

політичну свідомість, розробку методів етичного аудиту та врахування культурних і соціальних контекстів.

Ключові слова: мережеве суспільство, соціальні мережі, політична свідомість, демократичні процеси, етика.

Постановка проблеми. В умовах швидкого розвитку цифрових технологій та зростаючої ролі соціальних мереж у житті сучасних суспільств, все більше уваги привертається до впливу алгоритмів на демократичні процеси та політичну свідомість громадян. Алгоритми, які визначають, який контент бачать користувачі соціальних мереж, мають значний вплив на формування їхньої політичної думки та поведінки. Ця проблема стає особливо актуальною в контексті мережевого суспільства, де інформація поширюється з надзвичайною швидкістю, а маніпуляція громадською думкою стає дедалі більш витонченою. Філософський аналіз цієї проблеми допоможе зрозуміти, як алгоритми сприяють політичній поляризації, створюють «ехо-камери» та впливають на демократичні інститути, поставивши під загрозу самі основи демократичного суспільства [див. 7; 13 та ін.].

Більше того, важливо розглянути етичні та правові аспекти використання алгоритмів у політичному контексті. Як зазначають дослідники, непрозорість алгоритмічних процесів та відсутність підзвітності можуть призвести до зловживань та підриву довіри до демократичних інститутів [17, с. 203]. Етичні питання, пов'язані з використанням даних користувачів для політичної реклами та маніпуляції, вимагають детального аналізу та розробки нових нормативних підходів для забезпечення справедливих та прозорих демократичних процесів. Таким чином, ця тема не тільки теоретично значуща, але й має практичне значення для формування політик, спрямованих на захист демократії у цифрову епоху.

Метою цієї статті є теоретичний аналіз впливу алгоритмів соціальних мереж на політичну свідомість і поведінку в контексті мережевого суспільства та демократичних процесів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз існуючих теоретичних підходів до вивчення алгоритмів соціальних мереж та їх впливу на демократію вказує на низку ключових концепцій та досліджень. Теорія мережевого суспільства Мануеля Кастельса підкреслює, що інформаційні технології значно змінюють структуру суспільства, створюючи нові форми соціальної взаємодії та політичної участі [4; 7]. Це підтверджується дослідженням Елі Парізера, який вказує на феномен «бульбашок», де алгоритми персоналізованого контенту посилюють політичну поляризацію, створюючи ізольовані інформаційні простори для користувачів [13].

Дослідження Шошани Зубофф під назвою «The Age of Surveillance Capitalism» детально аналізує, як великі технологічні компанії використовують алгоритми для збору та аналізу даних, впливаючи на політичну свідомість і поведінку громадян, а також ставлячи під загрозу основні демократичні цінності через непрозорість та відсутність підзвітності [17]. Такі дослідження, як робота Тімоті Снайдера «The Road to Unfreedom», також розглядають, як маніпуляції в цифровому просторі можуть використовуватися для підриву демократичних процесів та створення авторитарних режимів [16].

В українському контексті проблема впливу алгоритмів соціальних мереж на демократичні процеси набуває особливої актуальності в умовах гібридної війни та інформаційної агресії з боку зовнішніх сил [2]. З огляду на війну з Росією, Україна стикається з постійними кібернападами та дезінформаційними кампаніями, спрямованими на дестабілізацію внутрішньої ситуації. Алгоритми

соціальних мереж відіграють важливу роль у поширенні фейкових новин та пропаганди, що має на меті маніпуляцію громадською думкою та підрив довіри до демократичних інститутів [6; 8]. Вивчення цих процесів є критично важливим для розробки ефективних стратегій протидії та захисту інформаційного простору України в умовах побудови Smart-суспільства [3].

Крім того, вплив алгоритмів на демократичні процеси в Україні варто розглядати в контексті цифрової трансформації суспільства та зміни форм політичної участі. В умовах пандемії COVID-19 багато політичних процесів перейшло у цифровий формат, що створило нові можливості для громадянської участі, але також і нові виклики, пов'язані з безпекою даних та конфіденційністю [5]. Використання цифрових платформ для голосування, організації політичних акцій та кампаній вимагає ретельного аналізу з точки зору кібербезпеки та етики. Розробка нормативних актів та стандартів для алгоритмічного управління інформаційними потоками стане ключовим завданням для забезпечення прозорих і справедливих демократичних процесів в Україні після війни.

Філософський аналіз етичних та нормативних аспектів алгоритмічного управління в соціальних мережах вимагає міждисциплінарного підходу, що поєднує методи етики, соціальної філософії та політичної теорії. Основною метою такого аналізу є виявлення та оцінка моральних принципів і нормативних рамок, які регулюють використання алгоритмів для управління інформаційними потоками та формування політичної свідомості громадян.

Перш за все, важливо звернути увагу на етичні виклики, пов'язані з непрозорістю та непередбачуваністю алгоритмів. Як зазначає Шошана Зубофф у своїй роботі «The Age of Surveillance Capitalism», використання алгоритмів для збору та аналізу даних

призводить до створення асиметрії влади між технологічними компаніями та користувачами, підриваючи автономію та приватність останніх [17, с. 303]. Філософський аналіз тут може зосередитися на принципах прозорості, згоди та підзвітності, які мають бути впроваджені для захисту прав користувачів.

Юрген Габермас у своїй теорії комунікативної дії пропонує модель ідеальної комунікації, де кожен учасник має рівний доступ до інформації та можливість висловлювати свої думки без маніпуляцій [10]. У контексті соціальних мереж, алгоритми часто сприяють створенню «ехо-камер», де користувачі отримують лише ту інформацію, яка підтверджує їхні існуючі переконання. Це підриває основи демократичного діалогу та вільного обміну думками, що є необхідними для здорового функціонування демократичного суспільства.

З нормативної точки зору, важливо розглянути, які закони та політики можуть бути впроваджені для регулювання використання алгоритмів. Згідно з теорією справедливості Джона Ролза, суспільні інститути повинні забезпечувати рівні можливості для всіх громадян та дотримання принципу справедливості як чесності [15]. У цьому контексті, регулювання алгоритмів має забезпечувати рівний доступ до інформації та запобігати дискримінації за рахунок алгоритмічних рішень.

Також варто звернути увагу на нормативні підходи до прозорості алгоритмів, як це зазначає Лукас Інтрона у своїх дослідженнях щодо етики інформаційних технологій [11]. Він підкреслює, що алгоритми мають бути підзвітними та зрозумілими для користувачів, що дозволить уникнути маніпуляцій та забезпечити справедливе використання даних [11, с. 41].

На основі аналізу літературних джерел, можемо запропонувати для обговорення п'ятикомпонентну модель етичного та нормативного управління алгоритмами соціальних мереж. Ця модель враховує ключові аспекти, що стосуються прозорості, підзвітності, рівності доступу, захисту приватності та справедливого використання даних.

1. *Прозорість алгоритмів.* Алгоритми повинні бути зрозумілими та доступними для перевірки громадянами та незалежними експертами [11]. Прозорість включає розкриття принципів роботи алгоритмів, а також інформацію про те, як вони обробляють та класифікують дані.

2. *Підзвітність та контроль.* Алгоритмічні системи повинні бути підзвітними перед користувачами та регуляторними органами. Це передбачає існування механізмів контролю та оцінки їх діяльності, а також можливість для користувачів оскаржувати автоматичні рішення [17].

3. *Рівність доступу до інформації.* Алгоритми повинні забезпечувати рівний доступ до інформації для всіх користувачів, уникаючи дискримінації та створення «ехо-камер» [10]. Це включає розробку таких алгоритмів, які не підтримують лише певні точки зору, а сприяють різноманітності інформаційних потоків.

4. *Захист приватності.* Захист даних користувачів є критично важливим аспектом. Алгоритми повинні відповідати високим стандартам захисту приватності, зокрема, забезпечуючи, що дані збираються та використовуються лише з явної згоди користувачів [15].

5. *Справедливе використання даних.* Дані, зібрані алгоритмами, повинні використовуватись етично та справедливо. Це означає, що дані не повинні використовуватись для маніпуляцій або

недобросовісної конкуренції, а повинні сприяти загальному благу та підтримці демократичних процесів [17].

Прозорість алгоритмів вимагає, щоб їхні принципи роботи були відкритими та зрозумілими для громадськості, що дозволяє незалежним експертам здійснювати перевірку їхньої діяльності. Підзвітність та контроль передбачають, що алгоритмічні системи повинні бути підзвітними перед користувачами та регуляторами, з механізмами для оскарження рішень, прийнятих автоматично. Рівність доступу до інформації гарантує, що всі користувачі мають рівний доступ до різноманітної інформації, запобігаючи дискримінації та створенню інформаційних «бульбашок». Захист приватності користувачів означає, що алгоритми повинні дотримуватись високих стандартів захисту даних, збираючи та використовуючи їх лише з явною згодою користувачів. Нарешті, справедливе використання даних передбачає етичне використання зібраної інформації, без маніпуляцій або недобросовісної конкуренції, сприяючи загальному благу та підтримці демократичних процесів.

Модель етичного та нормативного управління алгоритмами соціальних мереж, хоча й включає важливі аспекти прозорості, підзвітності, рівності доступу, захисту приватності та справедливого використання даних, має кілька недоліків, які вимагають критичного переосмислення. По-перше, принцип прозорості, хоча й важливий, часто стикається з технічними та правовими перешкодами. Наприклад, алгоритми соціальних мереж зазвичай є складними та запатентованими технологіями, що робить їх повну прозорість нереалістичною з комерційної точки зору [14, с. 201]. Крім того, навіть якщо принципи роботи алгоритмів розкриваються, користувачам без спеціальної технічної підготовки важко зрозуміти їх повний вплив і значення.

Підзвітність та контроль є важливими компонентами, однак їх реалізація також стикається з викликами. Розробка ефективних механізмів підзвітності потребує значних ресурсів і може зіткнутися з опором з боку технологічних компаній, які мають значну економічну та політичну вагу (Gillespie, 2018). Більше того, існує ризик, що регуляторні органи можуть бути недостатньо незалежними або компетентними, щоб здійснювати належний контроль. Це створює небезпеку формальної підзвітності без реальної ефективності.

Компоненти рівності доступу до інформації та захисту приватності також мають свої обмеження. Незважаючи на прагнення до рівності, алгоритми можуть неусвідомлено підтримувати існуючі упередження, що може поглиблювати соціальну нерівність [12, с. 103]. Крім того, забезпечення захисту приватності є складним завданням у світі, де дані є ключовим ресурсом для бізнесу та політики. Нарешті, справедливе використання даних є етично бажаним, але важко досяжним через конфлікт інтересів між користувачами та комерційними цілями компаній. Зрештою, модель, хоч і містить важливі компоненти, потребує більш глибокого теоретичного обґрунтування та практичних механізмів реалізації для того, щоб бути ефективною в сучасному цифровому середовищі.

Впровадження п'ятикомпонентної моделі етичного та нормативного управління алгоритмами соціальних мереж в Україні може мати значні позитивні наслідки для суспільства. Одним із ключових позитивних аспектів є підвищення рівня довіри громадян до цифрових платформ та демократичних процесів. Прозорість алгоритмів сприятиме більш усвідомленому використанню соціальних мереж, а підзвітність алгоритмічних систем дозволить користувачам відчувати себе захищеними від маніпуляцій та несправедливих рішень. Реалізація компоненту рівності доступу до інформації може

сприяти більш інклюзивній публічній сфері, де різні голоси та точки зору матимуть рівні можливості для вираження. Це особливо важливо в українському контексті, де інформаційна війна та дезінформаційні кампанії є частиною повсякденності. Забезпечення рівності доступу допоможе знизити рівень поляризації та сприятиме консолідації суспільства навколо спільних цінностей та цілей.

Однак, впровадження цієї моделі може зіткнутися з низкою викликів та обмежень. Наприклад, забезпечення прозорості алгоритмів може вимагати значних фінансових та людських ресурсів, що може бути проблематичним для компаній та урядових організацій в умовах економічних труднощів. Крім того, існує ризик, що регулювання алгоритмів може бути використане як інструмент політичного контролю, що призведе до зловживань з боку влади. Важливо також врахувати, що надмірне регулювання може уповільнити розвиток кадрового потенціалу в Україні. Як зазначає В. Андрущенко, «Україна має розум і таланти. Держава і суспільство потребують формування та впровадження нової концепції підготовки керівних кадрів загалом, освітньої галузі зокрема. В її основу мають бути покладені органічно поєднані між собою національні традиції та сучасні європейські інновації» [1, с. 11].

Захист приватності користувачів є ще одним важливим аспектом, який може мати далекосяжні наслідки. Успішне впровадження захисту даних може підвищити довіру громадян до державних та приватних інституцій, що сприятиме розвитку цифрової економіки. Водночас, існує ризик, що надмірна увага до приватності може ускладнити доступ до необхідної інформації для аналізу та прийняття рішень, особливо у контексті безпеки та боротьби з кіберзлочинністю.

Етичні виклики, пов'язані з використанням алгоритмів у політичному контексті, є багатограними та вимагають глибокого аналізу. Одним з основних питань є прозорість алгоритмів, що використовуються для персоналізації контенту у соціальних мережах. Оскільки алгоритми часто працюють як «чорні ящики», користувачі не знають, які дані використовуються і як приймаються рішення. Це може призвести до маніпуляцій громадською думкою без відома користувачів, підриваючи основи демократичних процесів.

Іншим важливим аспектом є підзвітність. Якщо алгоритми використовуються для політичної реклами або визначення політичних пріоритетів, необхідно забезпечити, щоб відповідальні за ці алгоритми суб'єкти були підзвітні перед громадськістю та регуляторами. Відсутність підзвітності може призвести до зловживань і маніпуляцій, що підривають довіру до демократичних інститутів. Крім того, існує ризик дискримінації та упередженості в алгоритмах, що можуть сприяти нерівності в доступі до інформації та можливостей політичної участі.

Захист приватності також є ключовим етичним викликом. Використання особистих даних для таргетування політичної реклами викликає серйозні питання щодо згоди користувачів та захисту їхніх прав на конфіденційність. Багато користувачів можуть не усвідомлювати, які дані збираються і як вони використовуються, що може призвести до порушення їхніх прав на приватність. Крім того, збирання і використання даних без належної згоди може бути використано для маніпуляцій і підриву демократичних процесів.

Мережеве суспільство, яке описується як суспільство, де інформаційні технології та комунікаційні мережі відіграють центральну роль, значно змінює спосіб функціонування демократії. В цьому контексті, алгоритмічне управління політичною свідомістю стає

ключовим аспектом для розуміння сучасних демократичних процесів. Алгоритми, що використовуються соціальними мережами, мають значний вплив на те, як громадяни отримують, обробляють та реагують на політичну інформацію.

Алгоритми соціальних мереж впливають на політичну свідомість громадян через процеси фільтрації та персоналізації контенту. Вони використовують дані про поведінку користувачів для визначення, який контент їм показувати, що може створювати ефект «ехо-камер», де користувачі бачать лише ту інформацію, яка підтверджує їхні вже існуючі переконання [13]. Це може призводити до поляризації суспільства, оскільки різні групи громадян отримують різні набори інформації, які можуть бути упередженими або маніпулятивними.

Юрген Габермас у своїй теорії комунікативної дії стверджує, що демократичні процеси вимагають відкритого та раціонального діалогу між громадянами [10]. Однак, алгоритми, що підсилюють фрагментацію інформаційного простору, можуть підривати цей діалог, створюючи перешкоди для ефективної комунікації між різними соціальними групами. Це може мати серйозні наслідки для демократичної легітимності, оскільки громадяни, які не мають доступу до повної та об'єктивної інформації, не можуть робити поінформовані політичні рішення.

Алгоритмічне управління політичною свідомістю також ставить етичні та нормативні виклики. Одним із основних питань є прозорість алгоритмів: громадяни та регулятори повинні мати можливість розуміти, як працюють алгоритми, які використовуються для обробки політичної інформації. Відсутність прозорості може призводити до зловживань та маніпуляцій з боку тих, хто контролює алгоритми [14].

Крім того, підзвітність алгоритмів є критично важливою. Якщо алгоритми використовуються для прийняття рішень, що впливають на

політичні процеси, такі як таргетування політичної реклами або фільтрація новин, необхідно забезпечити механізми для перевірки та контролю їх діяльності. Це включає як технічні аспекти, такі як аудит алгоритмів, так і нормативні рамки, що визначають відповідальність за їх використання.

Загалом, вплив алгоритмічного управління на політичну свідомість в мережевому суспільстві має змішані наслідки для демократії. З одного боку, алгоритми можуть підвищувати ефективність доступу до інформації та сприяти більш індивідуалізованому підходу до політичної участі. З іншого боку, вони можуть підірвати основи демократичного діалогу та сприяти поляризації суспільства. Вирішення цих викликів вимагає міждисциплінарного підходу, що включає як технічні рішення для забезпечення прозорості та підзвітності алгоритмів, так і нормативні заходи для захисту прав користувачів та забезпечення справедливості в політичних процесах. Тільки так можна забезпечити, щоб алгоритми соціальних мереж сприяли зміцненню демократії, а не її підриву.

З одного боку, алгоритми соціальних мереж можуть підвищувати ефективність доступу до інформації та сприяти більш індивідуалізованому підходу до політичної участі. Вони дозволяють користувачам отримувати контент, що відповідає їхнім інтересам та потребам, забезпечуючи таким чином більш релевантну інформацію для прийняття рішень. Це може сприяти залученню громадян до політичних процесів, підвищуючи їх активність та обізнаність. Наприклад, під час виборчих кампаній, алгоритми можуть використовуватися для таргетування виборців з конкретними повідомленнями, що може підвищити ефективність політичних комунікацій та мобілізувати виборців до участі в голосуванні.

З іншого боку, ці ж алгоритми можуть підривати основи демократичного діалогу та сприяти поляризації суспільства. Як вже згадувалося, алгоритми часто створюють «ехо-камери», де користувачі отримують лише ту інформацію, яка підтверджує їхні існуючі переконання. Це може призводити до зменшення відкритого діалогу між різними політичними групами та поглиблення суспільних розколів. Крім того, алгоритми можуть використовуватися для поширення дезінформації та маніпуляції громадською думкою, що ставить під загрозу чесність та справедливість демократичних процесів. Відсутність прозорості та підзвітності алгоритмів лише підсилює ці ризики, оскільки громадяни не завжди можуть зрозуміти, як і чому вони отримують певну інформацію, що зменшує їхню здатність робити поінформовані рішення.

У контексті соціальної філософії, використання алгоритмів у соціальних мережах піднімає фундаментальні питання про природу публічної сфери та демократії. Теорії Юргена Габермаса про комунікативну дію та публічну сферу особливо актуальні в цьому контексті. Габермас стверджує, що публічна сфера є місцем раціонального діалогу та дебатів, де громадяни можуть обговорювати суспільні питання на основі відкритого доступу до інформації та аргументованого обміну думками [10]. Алгоритми соціальних мереж, однак, часто сприяють створенню сегментованих інформаційних просторів, де користувачі стикаються лише з обмеженим набором думок, що підтверджують їхні вже існуючі переконання. Це підриває ідеал раціонального діалогу та знижує якість демократичного процесу.

Крім того, у контексті соціальної філософії, питання етики та справедливості є центральними при обговоренні алгоритмічного управління політичною свідомістю. Джон Ролз у своїй теорії

справедливості підкреслює важливість справедливих інституцій, які забезпечують рівні можливості для всіх громадян [15]. Алгоритми соціальних мереж, які працюють непрозоро та без належної підзвітності, можуть сприяти нерівності доступу до інформації та можливостей політичної участі. Це створює ризик дискримінації та поглиблення соціальної нерівності. Філософський аналіз цих питань допомагає зрозуміти, які нормативні та етичні рамки необхідно впровадити для забезпечення справедливого та ефективного функціонування алгоритмів у демократичному суспільстві, що особливо важливо для України в умовах інформаційної війни та переходу до цифрової демократії.

Окрім того, слід враховувати соціальні та культурні контексти, в яких функціонують алгоритми. У різних країнах і спільнотах можуть існувати різні уявлення про те, що є етичним і справедливим використанням технологій. Наприклад, в Україні, з її складною політичною ситуацією та історією інформаційної війни, важливо враховувати специфіку інформаційного простору та потреби громадян у захисті від маніпуляцій та дезінформації. Алгоритми повинні враховувати ці специфічні контексти, щоб уникнути поширення шкідливого контенту та сприяти зміцненню суспільної довіри.

Окрім того, слід забезпечити участь громадян у процесах розробки та регулювання алгоритмічних систем. Це може включати створення механізмів зворотного зв'язку, де користувачі можуть висловлювати свої занепокоєння та пропозиції щодо роботи алгоритмів. Такий підхід не тільки сприятиме більшій прозорості та підзвітності, але й допоможе врахувати різноманітні потреби та очікування громадян. Залучення громадян до процесів прийняття рішень підвищить їхню довіру до технологій і демократичних

інститутів, сприяючи більш стабільному та справедливому суспільству.

Висновки. У статті підкреслюється важливість теоретичного аналізу алгоритмічного управління політичною свідомістю в контексті мережевого суспільства та демократії. Алгоритми соціальних мереж відіграють вирішальну роль у формуванні інформаційного простору громадян, що має глибокі наслідки для демократичних процесів. Прозорість, підзвітність та справедливе використання алгоритмів є критично важливими для забезпечення чесності та ефективності демократичних інститутів. Без належної прозорості, алгоритми можуть стати інструментами маніпуляцій та дезінформації, підриваючи довіру громадян до політичної системи.

Модель етичного та нормативного управління алгоритмами, яка включає компоненти прозорості, підзвітності, рівності доступу, захисту приватності та справедливого використання даних, може слугувати основою для створення більш справедливого та інклюзивного інформаційного середовища. Однак, її впровадження вимагає значних ресурсів та міждисциплінарного підходу, що включає технічні, правові та етичні аспекти. Важливо забезпечити участь громадян у процесах розробки та регулювання алгоритмів, щоб врахувати їхні потреби та очікування.

В українському контексті, з огляду на специфіку інформаційного простору та поточну політичну ситуацію, необхідно розробити адаптовані стратегії для боротьби з маніпуляціями та дезінформацією. Це включає впровадження механізмів контролю та перевірки алгоритмів, а також розвиток нормативних рамок, що захищають права користувачів на приватність та справедливий доступ до інформації. Загалом, стаття підкреслює необхідність

комплексного підходу до регулювання алгоритмічного управління, що сприятиме зміцненню демократії та розвитку мережевого суспільства.

Перспективи подальших досліджень у галузі алгоритмічного управління політичною свідомістю в контексті мережевого суспільства відкривають широкі можливості для міждисциплінарного аналізу та інновацій. Одним із ключових напрямків є дослідження впливу різних типів алгоритмів на політичну поляризацію та формування «ехо-камер». Глибший аналіз цих процесів допоможе зрозуміти, як конкретні алгоритмічні механізми сприяють розколу суспільства та що можна зробити для зменшення цього впливу. Важливим є також вивчення ефективності різних стратегій протидії дезінформації, включаючи розробку нових технологічних рішень та нормативних підходів.

Також перспективним напрямком є дослідження етичних аспектів алгоритмічного управління, особливо в контексті збереження приватності та забезпечення підзвітності. Це включає розвиток методологій для етичного аудиту алгоритмів та аналізу їхнього впливу на права користувачів. Такі дослідження можуть включати як теоретичні, так і емпіричні підходи, зокрема, проведення експериментів та опитувань серед користувачів соціальних мереж для оцінки їхньої обізнаності та ставлення до алгоритмічного управління. Вивчення, як різні соціальні групи реагують на алгоритмічне управління та які культурні фактори впливають на сприйняття технологій, може допомогти розробити більш адаптивні та чутливі до контексту стратегії. Це особливо актуально для країн з транзитними соціально-політичними умовами, таких як Україна, де інформаційний простір є складним і багатовимірним.

Література:

1. Андрущенко, В.П. (2021) Епістократія освіти. Вища освіта України, №2, С. 5-12.
2. Вашкевич, В.М. (2023) Етичні аспекти комунікації у віртуальному середовищі: проблеми та підходи до регулювання. Комунікаційний простір постінформаційного суспільства: проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції (Київ, 30 травня 2023 року). Вінниця: ТВОРИ, 12-14.
3. Воронкова, В.Г., Кивлюк, О.П. (2017) Людина в освітньому просторі Smart-суспільства. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, № 10-11, 88-95.
4. Кастельс, М. (2007) Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. Київ: Ваклер, 304.
5. Кравченко, Т.О. (2014) Аксіологічний аспект інформаційно-мережевої парадигми. *Філософія науки: традиції та інновації*, № 1 (9), 53-63.
6. Bohdanova, T. (2014) Unexpected Revolution: The Role of Social Media in Ukraine's Euromaidan Uprising. *European View*, 13(1), 133-142.
7. Castells, M. (2009) *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture, Volume I*, Wiley-Blackwell, 656.
8. Dyczok, M. (2016) *Ukraine's Euromaidan: Broadcasting Through Information Wars with Hromadske Radio*. Preface by David R. Marples, E-International Relations Publishing, 103.
9. Gillespie, T. (2018) *Custodians of the Internet: Platforms, Content Moderation, and the Hidden Decisions That Shape Social Media*. Yale University Press, 304.
10. Habermas, J. (1984) *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society*. Beacon Press,

<<https://www.beacon.org/The-Theory-of-Communicative-Action-P1305.aspx> > (2024, липень, 04).

11. Introna, L. D. (2016) Algorithms, Governance, and Governmentality: On Governing Academic Writing. *Science, Technology, & Human Values*, 41(1), 17-49.

12. Noble, S. U. (2018) *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*. NYU Press, 248.

13. Pariser, E. (2011) *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*, Penguin Press, 294.

14. Pasquale, F. (2016) *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*, Harvard University Press, 320.

15. Rawls, J. A. (1971) *Theory of Justice*. Belknap Press, <<https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674000780>> (2024, липень, 04).

16. Snyder, T. (2018) *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Tim Duggan Books, 368.

17. Zuboff, S. (2019) *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*, New York: Public Affairs, 704.

References:

1. Andrushchenko, V.P. (2021) Epistokratiia osvity [Epistocracy of education]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, №2, S. 5-12. [in Ukrainian].

2. Vashkevych, V.M. (2023) Etychni aspekty komunikatsii u virtualnomu seredovyshchi: problemy ta pidkhody do rehuliuвання [Ethical Aspects of Communication in Virtual Environments: Issues and Approaches to Regulation]. *Komunikatsiinyi prostir postinformatsiinoho suspilstva: problemy ta perspektyvy: Materialy Vseukrainskoi*

naukovopraktychnoi konferentsii (Kyiv, 30 travnia 2023 roku). Vinnytsia: TVORY, 12-14. [in Ukrainian].

3. Voronkova, V.H., Kyvliuk, O.P. (2017) Liudyna v osvitnomu prostori Smart-suspilstva [Man in the educational space of Smart-society]. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, № 10-11, 88-95. [in Ukrainian].

4. Kastels, M. (2007) *Internet-halaktyka. Mirkuvannia shchodo Internetu, biznesu i suspilstva* [The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, business and society]. Per. z anhl. Kyiv: Vakler, 304. [in Ukrainian].

5. Kravchenko, T.O. (2014) Aksiolohichni aspekt informatsiino-merezhevoi paradyhmy [Axiological aspect of the information-network paradigm.]. *Filosofiiia nauky: tradytsii ta innovatsii*, № 1 (9), 53-63. [in Ukrainian].

6. Bohdanova, T. (2014) *Unexpected Revolution: The Role of Social Media in Ukraine's Euromaidan Uprising. European View*, 13(1), 133-142. [in English].

7. Castells, M. (2009) *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture, Volume I*, Wiley-Blackwell, 656. [in English].

8. Dyczok, M. (2016) *Ukraine's Euromaidan: Broadcasting Through Information Wars with Hromadske Radio. Preface by David R. Marples*, E-International Relations Publishing, 103. [in English].

9. Gillespie, T. (2018) *Custodians of the Internet: Platforms, Content Moderation, and the Hidden Decisions That Shape Social Media*. Yale University Press, 304. [in English].

10. Habermas, J. (1984) *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society*. Beacon Press,

<<https://www.beacon.org/The-Theory-of-Communicative-Action-P1305.aspx> > [in English]. (2024, липень, 04).

11. Introna, L. D. (2016) Algorithms, Governance, and Governmentality: On Governing Academic Writing. *Science, Technology, & Human Values*, 41(1), 17-49. [in English].

12. Noble, S. U. (2018) *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*. NYU Press, 248. [in English].

13. Pariser, E. (2011) *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*, Penguin Press, 294. [in English].

14. Pasquale, F. (2016) *The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information*, Harvard University Press, 320. [in English].

15. Rawls, J. A. (1971) *Theory of Justice*. Belknap Press, <<https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674000780>> [in English]. (2024, липень, 04).

16. Snyder, T. (2018) *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Tim Duggan Books, 368. [in English].

17. Zuboff, S. (2019) *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*, New York: Public Affairs, 704. [in English].

Citation: Igor Gamula, Maksym Pedchenko (2024). PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF SOCIAL NETWORK ALGORITHMS ON POLITICAL CONSCIOUSNESS AND BEHAVIOR. New York. TK Meganom LLC. *Innovative Solutions in Modern Science*. 3(63). doi: 10.26886/2414-634X.3(63)2024.1

Copyright: Igor Gamula, Maksym Pedchenko ©. 2024. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

II. PEDAGOGICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.3(63)2024.2

UDC: 378.091.3:7]: 005.336.2

DIAGNOSTIC STUDY OF THE FORMATION OF AXIOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS IN ARTS FACULTIES

Yurii-Stanislaw Klymiuk, Postgraduate student

<https://orcid.org/0000-0001-8027-7912>

e-mail: yu.v.klymiuk@npu.edu.ua

Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

The article deals with methodical work on diagnostics of the formation of axiological competence of future teachers of music and choreography. The ascertaining stage of the experimental research is disclosed. Four levels of formation of the axiological competence of the future music and choreography teacher were developed on the basis of the integration approach, namely: adaptive, reproductive, in-depth and creative. Adaptive is characterized by the insufficient formation of professional competences, the lack of necessary knowledge and skills in the integration of various types of arts. Reproductive reveals a developed subject-creative position in the reproduction of an artistic work, understanding its significance, but insufficient clarity in defining the goals of competence formation. The advanced reveals a developed subject-creative position in the reproduction of an artistic work, in an effort to reveal a new borrowed experience. Creative shows the formation of students' persistent interest in the profession, the desire for artistic self-expression and self-improvement. Diagnostic work was carried out according to the following components: motivational-targeted, cognitive-analytical, emotional-reflective. The diagnostic work carried out made it

possible to provide quantitative and qualitative characteristics to the levels of formation of axiological competence of students of the faculties of arts.

Key words: *axiological competence, future teacher of music and choreography, component structure, diagnostic technique, ascertaining stage of the experiment.*

Клим'юк Юрій-Станіслав Вячеславович, аспірант, Діагностичне дослідження сформованості аксіологічної компетентності студентів факультетів мистецтв / Факультет мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна

У статті розглядається методична робота над діагностикою сформованості аксіологічної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії. Розкрито констатувальний етап експериментального дослідження. Розроблено чотири рівні сформованості аксіологічної компетентності майбутнього вчителя музики і хореографії на засадах інтеграційного підходу, а саме: адаптивний, репродуктивний, поглиблений та творчий. Адаптивний характеризується недостатньою сформованістю фахових компетенцій, відсутністю необхідних знань та вмінь по інтеграції різних видів мистецтв. Репродуктивний виявляє розвинену суб'єктно-творчу позицію у відтворення мистецького твору, розумінням її значущості, проте недостатньою чіткістю у визначенні цілей формування компетентності. Поглиблений виявляє розвинену суб'єктно-творчу позицію у відтворення мистецького твору, в намаганні нового розкриття запозиченого досвіду. Творчий показує сформованість у студентів стійкого інтересу до професії, прагнення до мистецького самовираження та самовдосконалення. Діагностична робота проводилась за такими

компонентами: мотиваційно-цільовим, когнітивно-аналітичним, емоційно-рефлексивним. Проведена діагностична робота дозволила надати рівням сформованості аксіологічної компетентності студентів факультетів мистецтв кількісні та якісні характеристики.

***Ключові слова:** аксіологічна компетентність, майбутній учитель музики і хореографії, компонентна структура, методика діагностики, констатувальний етап експерименту.*

Вступ. У сучасному освітньому просторі України приділяється увага аксіологічній компетентності, як необхідної умови підготовки майбутніх фахівців у закладі вищої освіти. Особистість учителя музики і хореографії та його музично-педагогічна діяльність залишаються важливим аспектом наукового пошуку. Компетентний фахівець здатний сприяти музично-естетичному розвитку учнів шкільного віку, зацікавити їх творами мистецтва, залучити до музично-виконавської діяльності.

Аналіз останніх джерел із проблеми. У дослідженнях таких науковців як К.Васильковська, Л.Гусейнова, О.Єременко, А.Зайцева, Н.Згурська, Е.Карпова, А.Козир, В.Крицький, В.Лабунець, В.Орлов, Г.Падалка, О.Побірченко, Н.Провозіна, А.Растригіна, О.Ростовський, О.Рудницька, Н.Ткачова, О.Щолокова та ін. [3; 4; 5; 6; 7; 8; 11; 12], розглядається питання специфіки фахової підготовки вчителя музики та хореографії у різних напрямках музично-хореографічно-педагогічної діяльності.

Дослідження аксіологічної компетентності знайшло своє відображення в працях науковців: В. Варакути, Л.Гаврілової, Л.Долинської, М.Гауптмана, Л.Масол, Л.Паньків, О.Пчелинцевої, П.Сокальського, Н.Ткачової, О.Щолокової, О.Ярощинської, а

практичне застосування в методиках Е. Бальчитіса, Т.Благової, Е. Жак-Далькроза, О.Копієвської, Н.Максимовської, К.Орфа, К.Пігорова, Т.Тютюнникової та ін. [2; 8; 9; 11; 12].

Мета статті полягає в розкритті діагностичних методик формування аксіологічної компетентності майбутніх учителів музики та хореографії. Постає питання щодо ефективної фахової підготовки студентів факультетів мистецтв до музично-педагогічної роботи з сучасними школярами. У зв'язку з цим виникає протиріччя між потребою забезпечення майбутніх учителів музики і хореографії знаннями й уміннями щодо творчої роботи над творами мистецтва із використанням засобів мультимедіа, сучасних комп'ютерних технологій і відсутністю теоретичних і практичних розробок цих педагогічних технологій, що становить актуальність обраної нами проблеми.

Виклад основного матеріалу. В основі організації процесу формування аксіологічної культури на констатувальному етапі дослідження було задіяно 153 студенти з різних ЗВО України. Оцінювання проводилось за чотирирівневою схемою. Ми виділили чотири рівні сформованості аксіологічної компетентності вчителя музики і хореографії на засадах інтеграційного підходу, а саме: адаптивний, репродуктивний, поглиблений та творчий. Адаптивний характеризується недостатньою сформованістю фахових компетенцій, відсутністю необхідних знань та вмінь по інтеграції різних видів мистецтв, невпевненим виконанням елементів творчої діяльності, низькою самооцінкою власних творчих надбань. Репродуктивний виявляє розвинену суб'єктно-творчу позицію у відтворення мистецького твору, яка розкривається в усвідомленості своїх фахових дій та творчих здібностей, у намаганні нового розкриття запозиченого досвіду, у наявності інтересу до професії

вчителя музики та хореографії, розумінням її значущості, проте недостатньою чіткістю у визначенні цілей формування компетентності. Поглиблений виявляє розвинену суб'єктно-творчу позицію у відтворення мистецького твору, яка розкривається в усвідомленості своїх фахових дій та творчих здібностей, у намаганні нового розкриття запозиченого досвіду, у наявності інтересу до професії вчителя музики та хореографії, розумінням її значущості, проте недостатньою чіткістю у визначенні цілей формування компетентності. Творчий показує сформованість у студентів стійкого інтересу до професії; здатність до нестандартного розв'язання творчих завдань при вивченні та виконанні мистецьких творів, поглиблення теоретичних знань та прийняття усвідомлених рішень з урахуванням прогнозування якості творчих дій; прагнення до мистецького самовираження та самовдосконалення.

На констатувальному етапі експерименту ми працювали над діагностикою сформованості аксіологічної компетентності вчителя музики і хореографії на засадах інтеграційного підходу за чотирма компонентами: мотиваційно-цільовим, когнітивно-аналітичним, емоційно-рефлексивним та інтерпретаційно-творчим.

Перший, *мотиваційно-цільовий*, компонент ми розглядали як міру особистісно-ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності вчителя музики та хореографії. Мотивація у навчанні є наріжною умовою при підготовці майбутнього вчителя. Вона спонукає студента до навчальної та виконавської діяльності. Тому, проводячи діагностику першого показника, *усвідомлення потреби в осмисленні музично-хореографічного матеріалу*, ми зробили наголос на визначенні рівня сформованості пізнавальної мотивації, а саме: на бажанні оволодіти новими теоретичними фаховими знаннями, на якості засвоєння одержаних знань та на бажанні самостійно

вдосконалювати та поповнювати фахові знання. Ми користувалися методами *опосередкованого спостереження* за студентами під час лекційних занять з фахових дисциплін, *порівняння* сприйняття різних тем та різних навчальних дисциплін, проводили *аналіз* отриманих даних. Так, ми зробили висновки, що дисципліни історичного циклу привертали більше уваги студентів, легше засвоювалися, студенти із задоволенням готували публічні виступи та доповіді. Проте теоретичний цикл дисциплін викликав певні труднощі в оволодінні новим матеріалом. Це пояснювалось різним рівнем попередньої фахової підготовки студентів факультетів мистецтв. Також різнилися досягнення студентів і на практичному циклі дисциплін, що теж було результатом попереднього творчого досвіду студентів. Ми провели анкетування, щоб об'єднати різні результати спостережень. Після проведення аналізу результатів анкети ми виявили, що студенти із задоволенням займаються практичною діяльністю, але теоретичні знання вважають несуттєвими (63% респондентів), 31% почуваються при осмисленні музично-хореографічного матеріалу невпевнено.

Щоб більш детально проаналізувати проблеми у фаховому навчанні, ми додатково провели групові та індивідуальні бесіди зі студентами, які мали великі проблеми в оволодінні фаховими вміннями. Виявилось, що багато студентів (72%) не мали навичок або бажання опанувати теоретичний матеріал. У них були слабкі навички володіння комп'ютерними технологіями у фаховому навчанні, вони не мали навичок самостійного розбору матеріалу, що вивчається. Також ми побачили тенденцію у студентів (61%) брати лише поверхневу теоретичну інформацію і одразу займатися практичною діяльністю, що негативно впливає на якість виконавської підготовки. Тому на формувальному етапі експерименту нам буде важливо акцентувати увагу студентів на якості засвоєння

теоретичного матеріалу для формування аксіологічної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії.

При проведенні діагностичних дій сформованості другого показника, *наявності інтересу до застосування інтегративних методів у навчальній роботі над мистецькими творами*, ми звернули увагу на бажання студентів користуватися інтегративними методами у фаховому навчанні, шукати новаційні методики роботи над мистецькими творами. Аналіз проводився при спостереженнях за роботою студентів на практичних заняттях з таких дисциплін, як «Практикум роботи з хором», «Підготовка концертних номерів», «Методика роботи з дитячим хореографічним колективом», «Ритміка та музичний рух», «Хореографічний ансамбль». Ми спеціально взяли практичні дисципліни з двох напрямків фахового навчання, щоб виявити, які з інтеграційних елементів краще та частіше використовуються студентами у фаховій практичній діяльності. Інтеграцію ми розуміємо як об'єднання в одне ціле різних видів мистецтва. Інтеграція у мистецькому навчанні є ознакою сучасної освіти. Вона надає можливість показати мистецький твір з різних сторін одночасно. При спостереженні за навчальним процесом ми звертали увагу на те, як можна змінити традиційні методи навчання та навчити студентів сприймати та відтворювати мистецький твір цілісно. Сучасний учитель музики та хореографії повинен мати цілісний світогляд, цілісне сприйняття еволюції світового мистецтва, всіх його видів. Потрібно мати критичний погляд на відтворення музичних творів та хореографічних композицій, прогнозувати результат своєї роботи над твором мистецтва, розглядати різні варіанти інтеграційних елементів при розучуванні та виконанні музичного твору, вміти обґрунтовувати власний виконавський план твору. Студенту

необхідно навчитися співпрацювати з іншими при роботі над мистецьким твором, відстоювати власні думки та творчі концепції.

На практичних заняттях студенти не лише виконували вказівки педагогів, а й самі повинні були створювати елементи творів за інтеграційним принципом. Виявилось, що більшість студентів (71%) легко працює за вказівками педагога, але самостійно не бачить варіантів показу творів в інтеграційному плані. В більшості це були студенти, які не мали попередньої фахової освіти, або навчалися лише музиці або лише хореографії. Тому у них не вистачало набутого творчого досвіду для вирішення поставлених завдань. При проведенні тестів на знання основ інтеграції у мистецтві ми виявили, що 39% студентів не розуміють суть самого поняття “інтеграція різних видів мистецтв”, 56% респондентів не змогли чітко відповісти на питання та аргументувати свою відповідь “Які види мистецтва Ви би поєднали при виконанні твору “Подольночка” (укр.н.п.)?”. Також виникли труднощі у 49% студентів при відповіді на питання “Як Ви вважаєте, який відсоток інтеграційних елементів у творі буде найякіснішим для сприйняття глядачами?”.

Після проведення діагностики сформованості першого компонента ми зробили висновки, що студенти факультетів мистецтв недостатньо відчують міру особистісно-ціннісного ставлення до музично-педагогічної діяльності.

Когнітивно-аналітичний компонент ми діагностували, звертаючи увагу на ступінь обізнаності майбутнього вчителя музики та хореографії щодо методик пластичної виразності у практичній діяльності. Визначивши, що когнітивність у нашому дослідженні пов’язана із сприйняттям фахових знань та вирішенням творчих завдань, мистецькою уявою та логікою побудови концертного виступу,

ми перевірили здібність студентів аналізувати власні творчі дії у навчальній діяльності.

Так, перший показник, *вияв аналітичних умінь щодо розробки навчальної наочності у музично-хореографічній діяльності*, проходив діагностику за допомогою спостереження за практичними заняттями студентів з таких дисциплін, як «Мистецтво балетмейстера», «Підготовка концертних номерів», «Методика роботи з дитячим хореографічним колективом», «Практикум роботи з хором», «Хоровий клас». Наочність є одним з основних дидактичних принципів навчального процесу. Але при вивченні вокально-хорових та хореографічних дисциплін наочність розглядається як безпосереднє сприйняття рухів (диригентських, хореографічних) з послідовним розглядом всіх елементів цих рухів поступово. Так, студентам на заняттях давалися завдання проаналізувати елементи хореографічних рухів при виконання таких хорових творів, як «Гей, ви, стрільці січовії» (укр.н.п. в обр. М.Леонтовича), «І в вас, і в нас» (укр.н.п. в обр. М.Леонтовича), «Занадився журавель» (укр.н.п. в обр. К.Стеценка). Завдання виявилось надскладним для 45% студентів, які не змогли проаналізувати доцільність хореографічної складової при виконанні цих творів. 49% студентів це змогли зробити тільки після додаткових підказок викладачів. І лише 6% респондентів виконали це завдання на достатньому рівні. За допомогою анкети (Додаток В) ми змогли виявити причини недостатньої сформованості аналітичних умінь. При виконанні практичних завдань з дисципліни «Теорія і методика виконання віртуозних рухів» ми зробили короткі відеозаписи з виступами студентів та провели з ними бесіду-аналіз цих відео. Завданням було проаналізувати власний виступ та виявити позитивні сторони та недоліки виступу. Цей елемент також використовується в практиці хореографічного мистецтва як принцип наочності. Ми

зробили висновки, що навіть ті студенти які практично якісно виконували хореографічні завдання, не могли проаналізувати свій виступ та виявити недоліки (65%). 32% студентів бачили недоліки, але не змогли правильно сформулювати причини неякісного виконання елементів танцю. Лише 3% опитуваних добре виконали завдання.

Діагностуючи *здатність до використання можливостей засобів мультимедіа під час організації музично-хореографічної роботи* (другий показник) ми спочатку констатували рівень обізнаності студентів такої категорії як “мультимедіа”. Для цього провели тестування. Виявилось, що студенти факультетів мистецтв тільки в загальному плані розуміють це поняття. На питання “Що таке “мультимедіа” студенти в основному обрали відповідь, що це набір пристроїв, необхідних для перегляду відео. Вони розуміли, що це поняття пов’язано з електронними пристроями передачі інформації, але не знали, що це комбінування різних форм представлення інформації на одному носіїві. Сумніви у студентів також виникли при відповіді на питання “Які Ви знаєте програми для перегляду або прослуховування мультимедійних даних?” та “Що таке цифровий звукозапис?”. Тільки 3% студентів змогли правильно відповісти на всі питання тесту.

Тому, коли на практичних заняттях з дисципліни “Історія хореографічного мистецтва” викладач дав завдання підготувати доповідь на питання з історії розвитку українського хореографічного мистецтва, використовуючи засоби мультимедіа та презентації, студенти не змогли підготуватися якісно. 43% студентів зовсім не виконали завдання, 49% змогли зробити презентації тільки на елементарному рівні за допомогою інших. Лише 8% респондентів виконали завдання правильно та якісно. Тому для роботи на

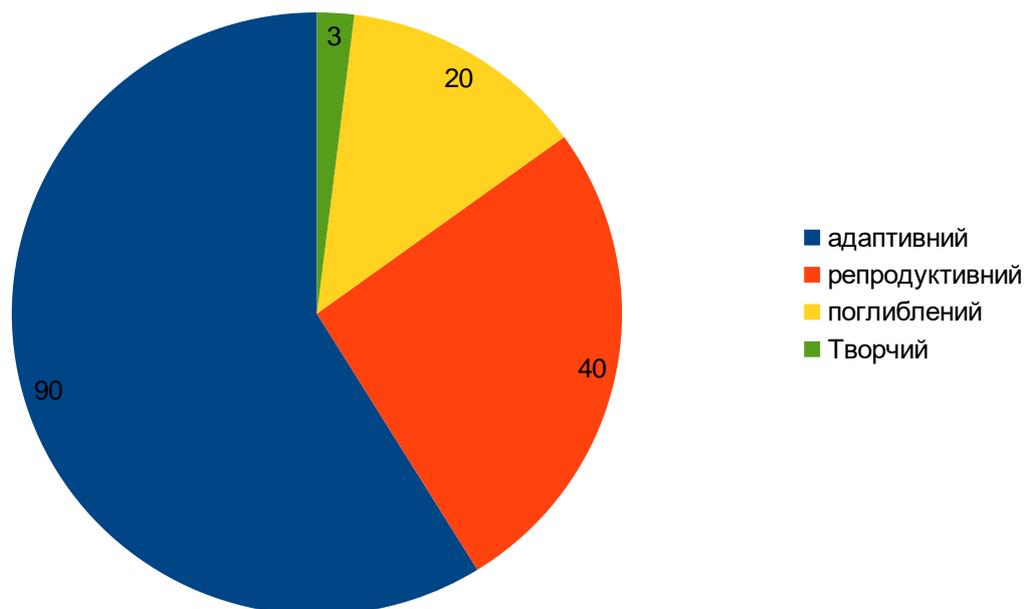
формульованому етапі нашого експерименту ми вирішили розробити цикл тренінгів, які допоможуть студентам опанувати роботу з мультимедіа. Для більшої наглядності подаємо дані у таблиці та діаграмі.

Рівень сформованості другого, когнітивно-аналітичного, компонента на констатувальному етапі експерименту (153 респонденти)

Таблиця 1.1

Показники / рівні	адаптивний		репродуктивний		поглиблений		творчий	
	о	%	о	%	о	%	о	%
Вияв аналітичних умінь щодо розробки навчальної наочності у музично-хореографічній діяльності	88	57,52	42	27,45	19	12,42	4	2,61
Здатність до використання можливостей засобів мультимедіа під час організації музично-хореографічної роботи	91	59,48	39	25,49	21	13,73	2	1,3
Середня вагова	90	58,82	40	26,14	20	13,07	3	1,97

Діаграма 1.1

Після проведення діагностичних дій по виявленню рівня сформованості когнітивно-аналітичного компонента аксіологічної компетентності ми зрозуміли, що обізнаність студентів факультетів мистецтв щодо методик пластичної виразності у практичній діяльності знаходиться на низькому рівні. Студенти не мають аналітичних умінь щодо розробки навчальної наочності у музично-хореографічній діяльності. Здатність до використання можливостей засобів мультимедіа під час організації музично-хореографічної роботи знаходиться в більшості на адаптивному та репродуктивному рівнях. Тому на формувальному етапі експерименту ми приділимо увагу саме цим елементам сформованості аксіологічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії на засадах інтеграційного підходу.

Третій компонент, *емоційно-рефлексивний*, нами визначений для діагностики міри усвідомлення індивідуальної неповторності у музично-хореографічній роботі. Неповторність та індивідуальність є визначною рисою творчої особистості, тому ми будемо перевіряти спочатку наявність знаково-графічної орієнтації під час опрацювання музично-хореографічного твору (перший показник). Методика роботи над хореографічним твором передбачає декілька етапів підготовки до репетиційної діяльності. Одним з них є створення хореографічної композиції. На лекційних та практичних заняттях з дисциплін «Теорія і методика класичного танцю», «Теорія і методика народно-сценічного / українського танцю», «Теорія і методика історико-побутового / бального танцю», «Теорія і методика виконання віртуозних рухів» студенти знайомилися з правилами побудування художньої композиції хореографічного твору, аналізували приклади знаково-графічної побудови композиції творів відомих хореографічних колективів. Ми спостерігали за самостійною роботою студентів над

знаково-графічним створінням композицій та зробили висновки, що 53% студентів не могли уявити собі композицію майбутнього танцю. Вони потребували значної допомоги викладачів. 34% студентів брали за основи відомі композиції та майже копіювали їх, на що викладачі робили серйозні зауваження та наголошували на захисті авторських прав та розповідали про плагіат у науковій та творчій діяльності. 11% студентів робили власні композиції, примітивні, але з чітким плануванням. Лише 2% респондентів представили свої самостійні роботи у належному стані. Нам потрібно було з'ясувати, що заважало студентам виконати якісно завдання. Тому ми розробили тести, які допомогли нам виявити "білі плями" у теоретичних знаннях студентів. При перевірці результатів тестування було виявлено значний недолік у теоретичних знаннях студентів, відсутності творчої уяви у багатьох з них та невпевненості у власних творчих діях.

Другий показник, *адекватність операційно-аналітичних процесів у практичному втіленні набутих студентами фахових знань*, ми розглядали як вміння робити висновки про результати власної практичної діяльності та аналізувати творчі роботи інших студентів. Для цього ми спостерігали за проведенням заліків з фахових хореографічних дисциплін. Викладачі оцінювали не тільки практичні завдання, а й вміння провести аналіз власного виступу, виявити недоліки та шляхи їх виправлення. В операційно-аналітичному процесі було застосовано декілька напрямків: змістовий (сценарний план виступу), виконавський (технічна та емоційна якість сценічного виступу), якість сприйняття (відгуки глядачів).

Виявилось, що якщо з практичною частиною (саме сценічний виступ) впоралися майже 51% студентів, то сценарний план був на високому рівні лише у 3% респондентів. Глядацька аудиторія оцінила позитивно лише 14% виконавців. При проведенні бесід після заліків

ми виявили слабку теоретичну підготовку студентів (48% опитуваних) та невміння структурувати план хореографічної композиції (51% респондентів). Студентам складно було осмислювати вивчений матеріал (32%), формувати та перевіряти висновки (61%). Тому можемо сказати, що сформованість третього показника знаходиться у більшості студентів факультетів мистецтв на адаптивному та репродуктивному рівнях і потребує додаткових експериментальних дій на формувальному етапі.

Література:

1. Благова Т. (2014), Розвиток народно-сценічного танцю у діяльності професійних вокально-хорових колективів ХХ століття. Вісник Львівського університету, вип. 14, с. 125-130.

2. Долинська Л. В. (2008), Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя: [навч. посіб.] Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В. 124 с.

3. Єременко О.В. (2003), Теорія і методика розвитку музичного сприймання в учнів основної школи: методичний посібник. Суми: Сум. держ. пед. ун-т. 141с.

4. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.

5. Побірченко О. (2013), Розвиток творчого потенціалу в майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8 (Ч. 1). С. 221-227.

6. Растригіна А.М. (2012), Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього магістра музичного мистецтва. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка. С. 501-509.

7. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.

8. Ткачова Н.О. Формування ціннісних настанов особистості як регулятора її поведінки. Наук. зап. каф. Педагогіки: зб. наукових праць ХНУ. Х: Константа, 2000. Вип. V. с 165-174.

9. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: посібник для вчителя. за наук. ред. Л. Масол. (2010), К.: Педагогічна думка. 232 с.

10. Ярошинська О. (2014), Освітній простір вищого навчального закладу як континуум для проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. [ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 35(88). С. 558-567.

11. Havrilova, L., Kozyr, A., Ishutina, O., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020), Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS – ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, 2020. No 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.20504/opus2020a2605>.

12. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.

References:

1. Blahova T. (2014), Development of folk stage dance in the activities of professional vocal and choral groups of the 20th century. Bulletin of Lviv University, vol. 14, p. 125-130.

2. Dolynska L. V. (2008), Psychology of value orientations of the future teacher: [study. guide.] Kamianets-Podilskyi: FOP Sisyn O.V. 124 p.
3. Yeremenko O.V. (2003), Theory and methods of development of musical perception in elementary school students: methodological guide. Sumy: Sumy. state ped. Univ. 141 p.
4. Padalka H.M. (2008), Art pedagogy (Theory and teaching methods of artistic disciplines). Kyiv: Education of Ukraine. 274 p.
5. Pobirchenko O. (2013), Development of creative potential in future teachers of art disciplines. Problems of modern teacher training. 2013. No. 8 (Part 1). P. 221-227.
6. Rastrygina A.M. (2012), A Competency Approach to Preparing the Future Master of Music. Modern strategies of university education: qualitative dimension: materials of the international science and practice conf. Kyiv: Kyiv University named after B. Hrinchenko. P. 501-509.
7. Rudnytska O.P. (2005), General and artistic pedagogy: a study guide. Ternopil: Bohdan textbook, 2005. 360 p.
8. Tkacheva N.O. The formation of value guidelines of an individual as a regulator of his behavior. Science zap café Pedagogy: Coll. scientific papers of KhNU. Kh: Constanta, 2000. Vol. V. pp. 165-174.
9. Formation of basic competencies of secondary school students in the system of integrative art education: a teacher's guide. for sciences ed. L. Masol. (2010), K.: Pedagogical thought. 232 p.
10. Yaroshynska O. (2014), Educational space of a higher educational institution as a continuum for designing an educational environment for professional training of future specialists. Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools: coll. of science pr. [ed. col.: T. I. Sushchenko (chief editor) and others]. Zaporizhzhia: KPU, 2014. Issue 35(88). P. 558-567.

11. Havrilova, L., Kozyr, A., Ishutina, O., Khvashchevska, O. & Chuhai, S. (2020), Analysis and Interpretation of Yuri Chugunov's Suite of Moods for Saxophone and Piano. OPUS – ANPPOM's Eletronic Journal. Vol 26, 2020. No 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.20504/opus2020a2605>.

12. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.

Citation: Yurii-Stanislav Klymiuk (2024). DIAGNOSTIC STUDY OF THE FORMATION OF AXIOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS IN ARTS FACULTIES. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 3(63). doi: 10.26886/2414-634X.3(63)2024.2

Copyright: Yurii-Stanislav Klymiuk ©. 2024. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

III. POLITICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.3(63)2024.3

UDC: 338.24:351.862(477)"2022/..."

SYSTEMIC DETERMINANTS OF UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF WARTIME CHALLENGES AND GLOBAL STRUCTURAL TRANSFORMATIONS

Vladyslav Pustovar, doctoral student at the Educational and
Scientific Institute of Law and Political Science

<https://orcid.org/0009-0001-9790-0210>

e-mail: vvpustovar7@gmail.com

Drahomanov Ukrainian State University, Ukraine, Kyiv

Economic security determines the resilience of the state in a globalized world and forms the basis for its development. For Ukraine, this is particularly important in the context of the war and the need for integration into the European and global economic space. The war and geopolitical instability have caused a decline in GDP, inflation, and a balance deficit, which has aggravated the issue of economic security. A strategy is needed that combines the protection of national interests with the provision of sustainable development. The issue has been addressed by A.Bohdanenko, S.Herasiamchuk, T.Dobrunik, O.Kuznietsova, O.Dorosh, T.Kopanskyi, O.Smachenko, S.Kovalenko, D.Korobtsova, D.Likarchuk, O.Stashchuk, O.Derkach, V.Lozyvyk, W.Smith, and T.Tovt, who highlighted questions of economic security, investment climate, and international cooperation. The purpose of the article is to examine the current state of Ukraine's economic security and to develop recommendations for its strengthening. Particular attention is given to improving investment attractiveness and effective integration into the

global economy. Ukraine's economic security is determined by its geopolitical position, international agreements, and the state of the investment climate. The war and global transformations have intensified risks while simultaneously creating the need to adapt policies and diversify partnerships. The study confirmed that economic security depends on transparent institutions, a stable legal framework, and the development of innovative sectors. At the same time, attracting investment, modernizing infrastructure, and deepening integration with the EU remain crucial.

Keywords: *economic security, investment climate, international agreements, integration, resilience, development.*

докторант, Владислав Володимирович Пустовар, Системні детермінанти економічної безпеки України в умовах воєнних викликів та глобальних структурних трансформацій/ Українській державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна, Київ.

Економічна безпека визначає стійкість держави у глобалізованому світі та формує основу для її розвитку. Для України це особливо важливо у контексті війни та потреби інтеграції у європейський і світовий економічний простір. Війна та геополітична нестабільність спричинили падіння ВВП, інфляцію та дефіцит балансу, що загострило питання економічної безпеки. Потрібна стратегія, яка поєднає захист національних інтересів і забезпечення стійкого розвитку. Проблематику досліджували А.Богданенко, С.Герасимчук, Т.Добрунік, О.Кузнєцова, О.Дорош, Т.Копанський, О.Смаченко, С.Коваленко, Д.Коробцова, Д.Лікарчук, О.Стащук, О.Деркач, В.Лозовик, W.Smith та T.Tovt, які висвітлили питання економічної безпеки, інвестиційного клімату й міжнародної взаємодії. Мета статті полягає у розгляді сучасного стану економічної безпеки України та виробленні рекомендацій щодо її

зміцнення. Особлива увага приділена підвищенню інвестиційної привабливості та ефективній інтеграції у світову економіку. Економічна безпека України зумовлена її геополітичним положенням, міжнародними договорами та станом інвестиційного клімату. Війна і глобальні трансформації посилили ризики, водночас створюючи потребу в адаптації політики та диверсифікації партнерств. Дослідження підтвердило, що економічна безпека залежить від прозорих інститутів, стабільного правового поля та розвитку інноваційних секторів. Водночас ключовим залишається залучення інвестицій, модернізація інфраструктури та поглиблення інтеграції з Європейським Союзом (далі – ЄС).

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційний клімат, міжнародні угоди, інтеграція, стійкість, розвиток.

Актуальність теми. Нині економічна безпека перетворюється на фундаментальний критерій оцінки стійкості держави. Умови глобалізації, трансформація міжнародних економічних відносин та зміщення центрів світового впливу створюють нові виклики для України, яка має адаптувати свою економічну політику до динамічних змін у світі. Це робить дослідження особливо важливим у контексті визначення дієвих механізмів збереження стабільності.

Крім того, актуальність проблематики зростає у зв'язку з необхідністю інтеграції України у європейський і світовий економічний простір. Поглиблення співпраці з міжнародними організаціями, виконання зобов'язань за міжнародними договорами та залучення інвестицій потребують обґрунтованої наукової оцінки. Саме це забезпечує практичне значення теми та підкреслює її значущий внесок у формування стратегій економічного розвитку держави.

Постановка проблеми. Економічна безпека України в сучасних умовах визначається низкою факторів, серед яких особливе місце займає поєднання внутрішніх структурних слабкостей та зовнішніх викликів. Збройна агресія Російської Федерації призвела до масштабних руйнувань інфраструктури, втрати виробничого потенціалу та значних людських ресурсів. Це зумовило падіння валового внутрішнього продукту, зростання інфляції та дефіциту платіжного балансу. У таких умовах актуалізується потреба у формуванні комплексної стратегії економічної безпеки, яка здатна поєднати захист національних інтересів із забезпеченням стійкого розвитку.

Водночас геополітичне розташування України створює як можливості, так і додаткові ризики. Близькість до ЄС відкриває перспективи інтеграції у світові ринки, проте війна та політична нестабільність формують несприятливий інвестиційний клімат і підвищують рівень залежності від зовнішньої фінансової допомоги. Суперечливий вплив міжнародних договорів та санкційної політики зумовлює необхідність адаптації економічної моделі до нових умов. Саме тому постає завдання розроблення ефективних механізмів забезпечення економічної безпеки, що здатні враховувати комплекс внутрішніх і зовнішніх викликів та сприяти підвищенню стійкості держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому дискурсі проблематика економічної безпеки, інвестиційного клімату та ролі міжнародних акторів відображена у працях А.Богданенка, С.Герасимчука, Т.Добруніка, О.Кузнєцової, О.Дороша, Т.Копанського, О. Сmachенка. Представлено також дослідження С.Коваленка, Д.Коробцової, Д.Лікарчука, О.Стащука, О.Деркача, В.Лозовика, які висвітлюють трансформації економічної політики та безпеки в Україні.

До міжнародного корпусу праць належать W.Smith і T.Tovt, які концептуалізують інвестиційний клімат і регіональні умови розвитку.

Постановка завдання. Завданням статті є розгляд сучасного стану економічної безпеки України в умовах геополітичних викликів та війни, а також формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо зміцнення стійкості держави, підвищення інвестиційної привабливості та ефективної інтеграції у світову економічну систему.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека України значною мірою зумовлена її геополітичним становищем. Розташування на перетині транспортних і торговельних шляхів між Європою та Азією створює як додаткові можливості для розвитку, так і специфічні виклики, що формують унікальний контекст для економічної політики держави. Стратегічні переваги такого положення поєднуються з високими ризиками, які потребують постійного аналізу й оперативного реагування з боку державних інституцій.

У сучасних умовах особливого значення набуває здатність України ефективно включатися в глобальні економічні процеси, формуючи довгострокові та надійні партнерські відносини з ключовими міжнародними акторами. Це вимагає від держави не лише гнучкої адаптації внутрішньої та зовнішньої політики, але й активного використання своїх геополітичних можливостей для забезпечення стабільності та стійкості економічної системи.

Міжнародні відносини істотно впливають на економічну безпеку України, оскільки умови функціонування національної економіки визначаються укладеними договорами, санкційною політикою інших держав і рівнем інвестиційної привабливості. Ефективне формування зовнішньополітичних та економічних зв'язків, а також здатність держави адаптуватися до глобальних викликів стають ключовими

чинниками збереження макроекономічної стабільності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого зростання.

У сучасних умовах Україна стикається з численними геополітичними викликами, які безпосередньо впливають на її економічну безпеку. Основним викликом є тривала війна із Росією, що має серйозні економічні наслідки, зокрема втрату ринків збуту, зниження обсягів інвестицій та економічну нестабільність. Крім того, ситуація в Європі, зміни у світових торговельних потоках та зростання впливу нових економічних гравців формують складне зовнішнє середовище для України.

У сучасних умовах особливого значення набувають міжнародні договори та санкційні режими, що визначають динаміку глобальної політики й прямо впливають на економічну безпеку України. Це зумовлює потребу в постійному оновленні зовнішньоекономічної стратегії, здатної враховувати нові виклики й водночас відкривати додаткові можливості. Міжнародні угоди можуть виступати дієвим інструментом зміцнення позицій держави на світовому ринку, тоді як реагування на санкційну політику потребує зваженого та прагматичного підходу з мінімізацією потенційних ризиків.

Водночас ключовим завданням є формування сприятливого інвестиційного клімату, що передбачає правову стабільність, гарантії захисту прав інвесторів і розвиток інфраструктури. Саме це створює фундамент для довгострокового економічного розвитку, посилення міжнародної конкурентоспроможності та досягнення стійкого економічного зростання.

Як зазначає С. Коваленко, інвестиційний клімат – це узагальнена оцінка соціальних, економічних, правових, політичних, організаційних та соціокультурних умов, які впливають на доцільність і

привабливість вкладення капіталу в економіку країни, регіону чи окремого підприємства. [7].

Сміс В. та Халвард-Дреймер М. розглядають інвестиційний клімат як набір притаманних даній місцевості чинників, що забезпечують можливості та стимули до ефективного інвестування [14].

З огляду на те, що геополітичні ризики суттєво впливають на рішення міжнародних інвесторів, Україна має приділяти пріоритетну увагу підвищенню прозорості державних інститутів, ефективній протидії корупції та гарантуванню стабільності правового поля, адже саме ці чинники визначають рівень довіри іноземного капіталу і створюють передумови для сталого розвитку національної економіки.

Інвестиційний клімат доцільно трактувати як комплекс факторів і передумов, що визначають умови здійснення інвестиційної діяльності та окреслюють можливості ефективного залучення й використання капіталу. Серед ключових складових варто виокремити правовий статус іноземних інвесторів, інвестиційну активність населення, рівень розвитку продуктивних сил, стан ринку інвестицій та функціонування фінансово-кредитної системи, особливості фіскальної та валютної політики, рівень сформованості інвестиційної інфраструктури, стабільність законодавчої бази й загальний стан національної економіки [15].

Розташування України на перетині європейських та азійських транспортних шляхів робить її ключовим транзитним вузлом для переміщення енергоресурсів, товарів і послуг. Через територію держави проходять стратегічні трубопроводи, що забезпечують постачання нафти й природного газу до країн Європи, а також розгалужені залізничні та автомобільні магістралі, які поєднують Західну Європу з регіонами Східної Європи та Азії. Такий потенціал

формує вагомі передумови для розвитку транспортної й логістичної інфраструктури, здатної приносити значні доходи та водночас поглиблювати інтеграцію України у світові економічні процеси.

Сусідство України з ЄС, Росією та іншими державами має складний і суперечливий вплив на національну економіку. Близькість до ЄС відкриває широкі можливості для інтеграції в один із найбільших світових ринків, стимулює приплив інвестицій і забезпечує доступ до технічної допомоги, необхідної для реалізації структурних реформ. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС стало важливим чинником активізації експорту українських товарів на європейські ринки та поглиблення економічної співпраці, що зміцнює макроекономічну стабільність і створює основу для сталого розвитку.

З іншого боку, напад Росії, який розпочався ще у 2014 році, значно ускладнив економічну ситуацію в Україні. Росія тривалий час була основним торговельним партнером України, але після анексії Криму та початку військових дій на Донбасі, ці торговельні зв'язки суттєво скоротилися. Це спричинило економічні втрати та змусило Україну шукати нові ринки збуту та диверсифікувати свій експорт, що стало критичним завданням для збереження економічної стійкості.

Партнерство з країнами, що розвиваються, відкриває для України додаткові перспективи економічної взаємодії, насамперед у сферах аграрного виробництва та енергетики. Водночас реалізація такого потенціалу потребує значних зусиль для гарантування стабільності відносин і досягнення взаємовигідних результатів, що зумовлює необхідність проведення послідовної зовнішньоекономічної політики та поглиблення дипломатичних контактів.

Економічна безпека виступає ключовим системоутворювальним елементом, що гарантує стійкість розвитку аграрного сектору та національної економіки загалом. Її зміст охоплює комплекс заходів,

спрямованих на стимулювання внутрішнього виробництва, протидію демпінговим практикам у зовнішній торгівлі, стабілізацію валютно-фінансової системи та розширення міжнародних економічних зв'язків [2].

Одним з найважливіших аспектів забезпечення економічної безпеки та стійкості аграрного сектору в умовах війни є запобігання зупинці виробництва та транспортування продуктів харчування. Для цього необхідно забезпечити надійний захист інфраструктури, а також підтримку транспортної системи [2].

Нині першочергового значення набуває гарантування стійкості аграрного сектору, його спроможності до безперервного розвитку та виробництва сільськогосподарської продукції незалежно від дії внутрішніх і зовнішніх чинників, що потенційно можуть дестабілізувати національну економіку. Водночас стратегічним завданням є забезпечення поступального зростання аграрного виробництва й формування умов для розвитку сільського господарства з метою задоволення продовольчих потреб населення та зміцнення економічної стабільності держави [4].

Війна спричинила руйнування інфраструктури, втрати населення та значні економічні збитки; ускладнено виробництво й збут, втрата інвесторів, гальмується розвиток підприємств і зростання економіки. Зростання оборонних витрат веде до скорочення фінансування соціальних програм, освіти та охорони здоров'я [5].

Внаслідок війни Україна зазнала колосальних економічних втрат, які Світовий банк оцінює у 349 млрд. доларів, що спричинило падіння ВВП, дефіцит платіжного балансу, руйнування підприємств та інфраструктури, що негативно вплинуло на економічний потенціал країни. Сукупний ефект цих чинників зумовив зростання цін та інфляцію, яка у серпні 2022 року досягла 19,5% [16].

Сукупні потреби у відбудові України на початок 2023 року оцінюються Світовим банком у 411 млрд. доларів. Прогнози свідчать про можливе відновлення ВВП у 2024–2025 роках темпами 3–5% за умови стабільної безпекової ситуації, тоді як інфляція може знизитися з 19,5% у 2022 році до 7–9% у 2025 році. Водночас зберігається ризик дефіциту платіжного балансу, і ключову роль у підтримці економіки відіграватиме міжнародна фінансова допомога.

В умовах війни критичною є фінансова підтримка економіки. Основні надходження до бюджету формуються через військові облігації, кредити міжнародних фінансових інституцій та ЄС, а також гранти й безоплатну допомогу від іноземних урядів. Додаткову підтримку забезпечують витрати інших держав на допомогу біженцям і внутрішньо переміщеним особам [9].

Попри значну фінансову підтримку, яку Україна отримує від міжнародних партнерів для утримання економічної стабільності в умовах війни, трансформації глобальних геополітичних альянсів створюють додаткові виклики для її зовнішньої політики та системи безпеки. Висока залежність державного бюджету від кредитів і грантових ресурсів одночасно підкреслює критичну роль міжнародної співпраці та виявляє вразливість економіки до змін у світовій політиці. За таких умов Україна має не лише зміцнювати вже існуючі партнерства, а й активно формувати нові механізми взаємодії, щоб забезпечити збереження економічної стійкості та безпеки у динамічному глобальному середовищі.

Зміщення центрів геополітичної сили, зростання впливу Китаю, зміни у відносинах між США та ЄС, а також посилення націоналістичних рухів у деяких країнах створюють нові умови для зовнішньої політики України. Ці трансформації впливають на

безпекову ситуацію в регіоні, змушуючи Україну шукати нові формати співпраці та посилювати існуючі альянси.

У сучасних умовах міжнародні організації, зокрема НАТО, ООН та ОБСЄ, відіграють визначальну роль у зміцненні безпеки України. Вони забезпечують дипломатичну й військову підтримку, сприяють мирним переговорам і координують надання гуманітарної допомоги, що створює комплексний захисний механізм для держави. Тісна співпраця з цими структурами підсилює міжнародний авторитет України, розширює її можливості у протидії зовнішнім загрозам і слугує ключовим чинником підтримання стабільності та національної безпеки. Оскільки сучасні конфлікти створюють серйозну загрозу регіональній та міжнародній безпеці, їх врегулювання знаходиться в центрі уваги багатьох організацій, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС. До вирішення цих питань залучаються також і неурядові організації, такі як «Червоний Хрест». [10]

Вплив геополітичної нестабільності на економічні процеси проявляється у зростанні невизначеності та підвищених ризиках, що негативно позначаються на економічній активності. Нестабільність спричиняє скорочення інвестицій, зниження темпів економічного зростання та посилення інфляційного тиску. Військові дії, загроза ескалації конфліктів та постійна напруженість у відносинах із сусідніми країнами підбивають довіру до української економіки, провокуючи відтік капіталу та зменшення обсягів зовнішньої торгівлі.

Геополітична нестабільність безпосередньо впливає на торговельні маршрути та інфраструктуру України, спричиняючи блокування портів, руйнування транспортних шляхів і втрату доступу до звичних ринків збуту. У таких умовах держава змушена переорієнтовуватися на альтернативні напрямки через сусідні країни, зокрема Польщу та Румунію, що потребує значних інвестицій і

тимчасово підвищує логістичні витрати. Водночас ці зміни стимулюють модернізацію внутрішньої інфраструктури, відкриваючи нові можливості для економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності. У цьому контексті Україна зосереджує увагу на активному розвитку зовнішньоекономічної політики шляхом укладання широкого спектра міжнародних угод, які формують підґрунтя для її інтеграції у світову економічну систему. Серед ключових документів вирізняється Угода про асоціацію з ЄС, що відкрила нові можливості для розширення торговельних зв'язків і структурних реформ. Важливу роль відіграють також угоди, укладені в межах Світової організації торгівлі, інші багатосторонні торговельні домовленості та численні двосторонні договори про економічне співробітництво, які посилюють позиції України на міжнародних ринках і створюють додаткові стимули для економічного зростання.

Економічні вигоди від поглиблення співпраці з ЄС проявляються у збільшенні обсягів торгівлі, залученні іноземних інвестицій та доступі до фінансових ресурсів ЄС. Зона вільної торгівлі, що є частиною Угоди про асоціацію з ЄС, дозволяє Україні експортувати свою продукцію до Європи на більш вигідних умовах, що сприяє розвитку українського експорту, особливо в аграрному та промисловому секторах. Крім того, співпраця з ЄС сприяє залученню інвестицій у ключові галузі економіки, що створює нові робочі місця та стимулює економічне зростання.

Варто зазначити, що ЄС та міжнародні організації відіграють ключову роль у формуванні глобальної антикорупційної політики.

Міжнародні інституції, зокрема Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), відіграють важливу роль у протидії корупції. Вони формують

стандарти й рекомендації, надають країнам фінансово-технічну підтримку, здійснюють моніторинг і оцінювання ефективності антикорупційних заходів, що сприяє утвердженню правопорядку та підвищенню якості державного управління на глобальному рівні [1].

Одним із найбільш значущих документів, розроблених ООН, є Конвенція ООН проти корупції [8], яка була підписана та ратифікована більшістю країн світу. Конвенція надає комплексний набір заходів для боротьби з корупцією, включаючи превентивні заходи, правові норми, міжнародне співробітництво та повернення активів. Основною метою Конвенції є зміцнення міжнародного співробітництва та координація зусиль у боротьбі з корупцією. В межах цієї Конвенції країни-учасниці зобов'язуються вжити заходів щодо запобігання корупції, посилити існуючу правову базу та сприяти поверненню активів, незаконно вивезених за кордон [6].

ОЕСР також відіграє важливу роль у боротьбі з міжнародною корупцією. У 1997 році було прийнято Конвенцію ОЕСР про боротьбу з хабарництвом [3].

Конвенція зобов'язала держави-учасниці встановити кримінальну відповідальність за підкуп іноземних посадових осіб та запровадити механізми його запобігання. Це стало суттєвим етапом у протидії міжнародній корупції, адже хабарництво залишається одним із ключових проявів корупційних практик у світовому вимірі [12].

Конвенція ОЕСР формує правові й інституційні механізми протидії підкупу та стимулює держави-учасниці до активних кроків у подоланні цієї проблеми. Водночас Світовий банк сприяє посиленню системи державного управління й правопорядку, реалізуючи програми та проекти, спрямовані на забезпечення прозорості та підзвітності влади. Це безпосередньо знижує рівень корупції та підвищує економічну безпеку країн. [13].

Світовий банк підтримує країни у формуванні та реалізації антикорупційної політики, надаючи технічну допомогу й організовуючи навчальні програми для державних службовців. Такі заходи сприяють удосконаленню професійних компетенцій, підвищенню результативності роботи державних інститутів та створюють передумови для сталого економічного зростання.

Вплив міжнародних угод на правове й регуляторне середовище України є вкрай відчутним, оскільки вони часто зобов'язують державу імплементувати законодавчі норми, узгоджені з міжнародними стандартами у сферах управління, фінансів, торгівлі та інвестиційного захисту. Зокрема, членство у Світовій організації торгівлі передбачає дотримання вимог щодо тарифної політики, субсидування та охорони прав інтелектуальної власності. Така інтеграція стимулює модернізацію національного законодавства, робить його більш прозорим і передбачуваним, створюючи сприятливі умови для розвитку підприємництва й залучення іноземних інвестицій.

Проте виклики, пов'язані з імплементацією міжнародних угод, залишаються суттєвими. Інтеграція міжнародних норм і стандартів в українське законодавство вимагає значних ресурсів і часу, особливо в умовах політичної та економічної нестабільності. Крім того, виконання вимог міжнародних організацій, таких як МВФ, може бути складним через необхідність проведення непопулярних реформ, таких як підвищення тарифів на комунальні послуги чи скорочення бюджетних витрат. Такі реформи можуть викликати соціальну напругу та опір з боку населення, що ускладнює їх реалізацію. У зв'язку з цим Україна має зосередити увагу на зміцненні інституційної спроможності держави та створенні прозорого правового поля для інвесторів. Це передбачає реформу судової системи та ефективну протидію корупції, що підвищить довіру бізнесу та міжнародних партнерів.

Важливим напрямом є подальша інтеграція у європейський економічний простір через адаптацію стандартів ЄС. Це дозволить посилити економічні зв'язки, модернізувати внутрішню систему та підвищити її стійкість до зовнішніх викликів. Поряд із цим Україна повинна диверсифікувати партнерства, розширюючи співпрацю з країнами Азії, Африки та Латинської Америки, особливо у сферах енергетики та аграрного виробництва. Це зменшить залежність від окремих ринків і посилить експортні можливості.

Ключовим завданням є відновлення та розвиток транспортної й логістичної інфраструктури, що забезпечить безперервність зовнішньоекономічної діяльності. Додатковий акцент має бути зроблений на інноваційних секторах, зокрема інформаційних технологіях та відновлюваній енергетиці, які здатні забезпечити довгострокове зростання та підвищити міжнародну конкурентоспроможність України.

Висновки. Економічна безпека України безпосередньо залежить від здатності держави ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, зокрема наслідки війни, геополітичну нестабільність і трансформацію глобальних економічних відносин. Важливими умовами є створення прозорого правового поля, забезпечення захисту інвесторів, модернізація інфраструктури та активне використання міжнародних угод як інструменту інтеграції у світову економіку. Дослідження показало, що ключовим завданням є диверсифікація економічних партнерств і розвиток інноваційних секторів, здатних забезпечити довгострокове зростання. Водночас міжнародна підтримка та ефективна інтеграція у європейський економічний простір залишаються фундаментальними чинниками стабільності та конкурентоспроможності України на глобальному рівні.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі впливу міжнародних фінансових інституцій на економічну стійкість України, а також у вивченні механізмів поєднання воєнних витрат із завданнями структурної модернізації. Доцільним є дослідження нових моделей партнерства з країнами, що розвиваються, і оцінка потенціалу інноваційних галузей у забезпеченні економічної безпеки в умовах глобальних трансформацій.

Література:

1. Богданенко, А. (2020) Антикорупційна діяльність та важливість антикорупційного виховання, *Public Management*, 22 (2), 15–24.
2. Герасимчук, С. (2023) Забезпечення економічної безпеки та стійкості аграрного сектору України в умовах військового та пост-військового стану, *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(11), 84–97.
3. Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук виступив на конференції «Україна на шляху до ОЕСР та приєднання до Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом» 2024, Офіційний портал Верховної Ради України, <<https://www.rada.gov.ua/news/Торповуна/253508.html>> 2024, вересень, 22).
4. Добрунік, Т., Кузнєцова, О. (2022) Проблеми і напрямки розвитку аграрного сектору України в умовах економічної нестабільності, *Економіка та суспільство*, 42, <<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>> (2024, вересень, 22).
5. Дорош, О., Копанський, Т., Смаченко, О. (2024) Роль держави та міжнародних організацій у забезпеченні економічної

безпеки підприємств України в умовах війни, *Наукові перспективи*, 4(46), 604-614.

6. Інформаційні матеріали Відділу боротьби з корупцією та економічною злочинністю Управління ООН з наркотиків і злочинності б. д., United Nations: Office on Drugs and Crime, <<https://www.unodc.org/corruption/index.html>> (2024, вересень, 22).

7. Коваленко, С. (2012) Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення, *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 38, 366–8.

8. Конвенція ООН проти корупції. Відділ боротьби з корупцією та економічною злочинністю Управління ООН з наркотиків і злочинності, United Nations: Office on Drugs and Crime, <<https://www.unodc.org/corruption/en/uncac/learn-about-uncac.html>> (2024, вересень, 22).

9. Коробцова, Д. (2022) Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 2, 141–6.

10. Лікарчук, Д. (2020) Роль міжнародних організацій у врегулюванні зовнішньополітичних конфліктів, *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 5, 35–44.

11. Стащук, О., Деркач, О., Лозовик, В. (2023) Інвестиційний клімат України та напрями його покращення, *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 1 (33), 52–60.

12. Anti-corruption and integrity. Organisation for Economic Co-operation and Development, <<https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/anti-corruption-and-integrity.html>> (2024, вересень, 22).

13. International development, poverty and sustainability, World Bank Group - International Development, Poverty and Sustainability, <<https://www.worldbank.org>>(2024, вересень, 22).

14. Smith, W. (2005) Understanding the investment climate, *Finance & Development*, 3, 40–3.

15. Tovt, T. (2019) Forming of a favorable investment climate of the region, *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 6(23), 505-510.

16. *Ukraine rapid damage and needs assessment*, Documents & Reports - All Documents | The World Bank, <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>>(2024, вересень, 22).

References:

1. Bohdanenko, A. (2020) Antykoruptsiina diialnist ta vazhlyvist antykoruptsiinoho vykhovannia [Anti-corruption activity and the importance of anti-corruption education], *Public Management*, 22(2), 15–24. [in Ukrainian].

2. Herasiamchuk, S. (2023) Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky ta stiikosti ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh viiskovoho ta post-viiskovoho stanu [Ensuring economic security and resilience of Ukraine’s agricultural sector in wartime and post-war conditions], *Yevropeiskyi naukovyi zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh innovatsii*, 1(11), 84–97. [in Ukrainian].

3. *Holova Verkhovnoi Rady Ukrainy Ruslan Stefanchuk vystupyv na konferentsii “Ukraina na shliakhu do OECD ta pryiednannia do Konventsii OECD pro borotbu z khabarnytstvom” [The Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine Ruslan Stefanchuk spoke at the conference “Ukraine on the way to the OECD and accession to the OECD Convention on Combating Bribery”].* Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/253508.html>. (2024, September, 22). [in Ukrainian].

4. Dobrunik, T., Kuznietsova, O. (2022) Problemy i napriamky rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Problems and directions of development of the agricultural sector of Ukraine in conditions of economic instability], *Ekonomika ta suspilstvo*, 42. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>. (2024, September, 22). [in Ukrainian].

5. Doros, O., Kopanskyi, T., Smachenko, O. (2024) 'Rol derzhavy ta mizhnarodnykh orhanizatsii u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky pidpriumstv Ukrainy v umovakh viiny [The role of the state and international organizations in ensuring the economic security of enterprises in Ukraine during the war], *Naukovi perspektyvy*, 4(46), 604-614. [in Ukrainian].

6. United Nations Office on Drugs and Crime (n.d.) *Information materials of the Anti-Corruption and Economic Crime Section*. Retrieved from <https://www.unodc.org/corruption/index.html>. (2024, September, 22).

7. Kovalenko, S. (2012) Investytsiinyi klimat v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia [Investment climate in Ukraine and directions for its improvement], *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 38, 366–368. [in Ukrainian].

8. United Nations Office on Drugs and Crime. *United Nations Convention against Corruption*. Retrieved from <https://www.unodc.org/corruption/en/uncac/learn-about-uncac.html>. (2024, September, 22). [in English].

9. Korobtsova, D. (2022) Pravove zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Legal support of state financial security under martial law], *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 2, 141–146. [in Ukrainian].

10. Likarchuk, D. (2020) Rol mizhnarodnykh orhanizatsii u vrehuliuvanni zovnishnopolitychnykh konfliktiv [The role of international

organizations in resolving foreign policy conflicts], *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 5, 35–44. [in Ukrainian].

11. Stashchuk, O., Derkach, O., Lozovyk, V. (2023) Investytsiinyi klimat Ukrainy ta napriamy yoho pokrashchennia [Investment climate of Ukraine and directions for its improvement], *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 1(33), 52–60. [in Ukrainian].

12. Anti-corruption and integrity. Organisation for Economic Co-operation and Development, (OECD) Retrieved from <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/anti-corruption-and-integrity.html>. (2024, September, 22). [in English].

13. *International development, poverty and sustainability*. World Bank Retrieved from <https://www.worldbank.org>. (2024, September, 22). [in English].

14. Smith, W. (2005) Understanding the investment climate, *Finance & Development*, 3, 40–43. [in English].

15. Tovt, T. (2019) Forming of a favorable investment climate of the region, *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 6(23), 505-510. [in English].

16. *Ukraine rapid damage and needs assessment*. World Bank. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (2024, September, 22). [in English].

Citation: Vladyslav Pustovar (2024). SYSTEMIC DETERMINANTS OF UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF WARTIME CHALLENGES AND GLOBAL STRUCTURAL TRANSFORMATIONS. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 3(63). doi: 10.26886/2414-634X.3(63)2024.3

Copyright: Vladyslav Pustovar ©. 2024. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.3(63)2024.4

UDC: 321:351.77:614(477)

**POLITICAL INSTITUTIONS IN THE HEALTHCARE SECTOR OF
UKRAINE DURING WARTIME: CHALLENGES, TRANSFORMATIONS
AND INTERNATIONAL EXPERIENCE**

Olha Sokurenko, Applicant

<https://orcid.org/0009-0007-8423-6860>

e-mail: sokurenko.olha@i.ua

Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine, Kyiv

In the current conditions of full-scale war, the healthcare system of Ukraine has acquired the status not only of a social but also of a strategic institution that determines the viability of the state and the resilience of society. Ensuring continuity of medical care, supporting both military personnel and civilians, and responding to mental health and humanitarian challenges shape its role as an integral component of national security. Despite the critical role of the healthcare system, its functioning is characterized by insufficient institutionalization of military medicine, financial instability, staff shortages, and unequal access to services in frontline and rear regions. The absence of a comprehensive strategic approach to political governance in healthcare reduces the effectiveness of responses to the multifaceted challenges of war and limits the potential for post-war recovery. In academic works, Karamushka L. focuses on the mental health of personnel, Kovalchuk V. analyzes legal aspects of the functioning of institutions during martial law, and Romashka S. examines financial mechanisms of healthcare support. Bondarenko-Zelinska N., Boryslavska M., Zelinskyi A. study the right to healthcare protection for vulnerable groups, Levi B., Davidovitch N., Dopelt K. analyze the impact of medical associations on policy, while Nitzan D., Mendlovic J., Ash N.

investigate the management of the trauma system during wartime. The objective is to study the peculiarities of the development of political institutions in the field of healthcare in Ukraine under conditions of war, to analyze the experience of Israel and Georgia in combining medical and security policies, and to outline prospects for their adaptation to strengthen the resilience of the Ukrainian system. The article examines the transformations of the Ukrainian healthcare system under the influence of war: staff shortages, financial vulnerability, insufficient legal regulation of the status of military medical workers, and the lack of a comprehensive policy on mental health. Positive examples of decentralization and cooperation with civil society organizations are analyzed, as well as the international experience of Israel and Georgia, which demonstrate different models of institutional adaptation of healthcare systems in crisis conditions. The study proves that political institutions are a determining factor in ensuring the resilience of healthcare during war. Ukraine needs institutional consolidation of military medicine, the development of mechanisms for interagency coordination, guarantees of social protection for medical personnel, and financial stability. The use of international experience will make it possible to create a modernized system capable of functioning effectively both in times of crisis and in the post-war period.

Keywords: *healthcare, war, political institutions, military medicine, national security, mental health.*

здобувачка, Ольга Анатоліївна Сокурєнко, Політичні інститути у сфері охорони здоров'я України в умовах війни: виклики, трансформації та міжнародний досвід/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна.

У сучасних умовах повномасштабної війни система охорони здоров'я України набула статусу не лише соціального, а й

стратегічного інституту, що визначає життєздатність держави та стійкість суспільства. Забезпечення безперервності медичної допомоги, підтримка військових і цивільних, реагування на психічні та гуманітарні виклики формують її значення як невід'ємної складової національної безпеки. Попри критичну роль медичної системи, її функціонування характеризується недостатньою інституціоналізацією воєнної медицини, фінансовою нестабільністю, кадровим дефіцитом і нерівномірним доступом до послуг у прифронтових та тилкових регіонах. Відсутність комплексного стратегічного підходу у сфері політичного управління охороною здоров'я знижує ефективність реагування на багатомірні виклики війни та обмежує потенціал післявоєнного відновлення. У наукових працях Л.Карамушки акцентовано увагу на психічному здоров'ї персоналу, В.Ковальчук аналізує правові особливості діяльності органів у період воєнного стану, С.Ромашка досліджує фінансові механізми підтримки охорони здоров'я. N. Bondarenko-Zelinska, M.Boryslavska, A.Zelinskyi вивчають право на медичний захист уразливих груп населення, B.Levi, N.Davidovitch, K.Dorelt аналізують вплив медичних асоціацій на політику, а D.Nitzan, J.Mendlovic, N. Ash досліджують управління травматологічною системою під час війни. Завданням є дослідження особливостей розвитку політичних інститутів у сфері охорони здоров'я України в умовах війни, аналіз досвіду Ізраїлю та Грузії щодо поєднання медичної та безпекової політики й визначення перспектив їх адаптації для посилення стійкості української системи. У статті розглянуто трансформації української системи охорони здоров'я під впливом війни: кадровий дефіцит, фінансову вразливість, недостатнє нормативне врегулювання статусу військових медиків та брак цілісної політики у сфері психічного

здоров'я. Проаналізовано позитивні приклади децентралізації та взаємодії з громадськими організаціями, а також міжнародний досвід Ізраїлю та Грузії, які демонструють різні моделі інституційної адаптації медичної системи у кризових умовах. Дослідження доводить, що політичні інститути є визначальним чинником забезпечення стійкості охорони здоров'я в умовах війни. Україна потребує інституційного закріплення воєнної медицини, розвитку механізмів міжвідомчої координації, гарантій соціального захисту медичного персоналу та фінансової стабільності. Використання міжнародного досвіду дозволить створити модернізовану систему, здатну ефективно функціонувати як під час криз, так і в післявоєнний період.

Ключові слова: охорона здоров'я, війна, політичні інститути, воєнна медицина, національна безпека, психічне здоров'я.

Актуальність теми. У сучасних умовах воєнного протистояння система охорони здоров'я України набула принципово нового значення як ключовий елемент національної безпеки. Забезпечення медичної допомоги військовим і цивільному населенню, збереження критичної інфраструктури та підтримка психічного здоров'я суспільства визначають життєздатність держави у кризових ситуаціях.

Актуальність проблеми зумовлена також необхідністю адаптації політичних інститутів до викликів війни, створення цілісної системи управління медичною сферою та формування правових і фінансових механізмів, здатних гарантувати стійкість і стабільність у довгостроковій перспективі.

Постановка проблеми. Незважаючи на критичну роль системи охорони здоров'я у збереженні державності, політичні інститути України залишаються недостатньо готовими до комплексного реагування на багатофакторні загрози. Відсутність чіткої нормативної

бази у сфері воєнної медицини, кадровий дефіцит і слабка координація між державними органами знижують ефективність функціонування галузі в умовах війни.

Ця проблема безпосередньо пов'язана з вироблення стратегії інституціоналізації воєнної медицини, удосконалення механізмів фінансової стабільності та інтеграція міжнародного досвіду управління охороною здоров'я. Її розв'язання є необхідною умовою забезпечення суспільно-політичної стабільності та стійкого розвитку держави у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У рамках дослідження було проаналізовано праці вітчизняних та закордонних дослідників, серед яких Л.Карамушка, В.Ковальчук, С.Ромашка, N.Bondarenko-Zelinska, M.Boryslavska, A.Zelinskyi, B.Levi, N.Davidovitch, K.Dopelt, D.Nitzan, J.Mendlovic, N.Ash та інші.

Постановка завдання. Завданням статті є з'ясування особливостей розвитку політичних інститутів у сфері охорони здоров'я України в умовах війни, аналіз досвіду Ізраїлю та Грузії й окреслення перспектив його використання для посилення стійкості та ефективності української системи охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. У межах повномасштабної воєнної агресії Російської Федерації проти України зміст категорії національної безпеки набув якісно нового розширення. Система охорони здоров'я, яка тривалий час розглядалася переважно як соціальний інститут, орієнтований на підтримання фізичного та психічного добробуту населення, нині дедалі більше осмислюється як ключова складова архітектоники безпекового простору держави.

У сучасних умовах охорона здоров'я постає не лише як технічний або гуманітарний напрям державної політики, а як політичний інструмент реалізації стратегії виживання суспільства у

ситуаціях багатофакторної кризи. Збройний конфлікт, який знищує цивільну інфраструктуру, дестабілізує логістику медичного забезпечення, спричиняє масову міграцію населення та провокує глибоку психологічну травматизацію, посилює ці загрози і створює додаткові виклики для системи охорони здоров'я [2].

У період збройного конфлікту система охорони здоров'я набуває багатовекторного значення в архітектурі національної безпеки. Насамперед вона виконує критичну функцію забезпечення лікування поранених військовослужбовців та цивільного населення, виступаючи елементом тилової підтримки обороноздатності.

Водночас функціонування системи охорони здоров'я забезпечує збереження критичної життєдіяльності держави. Медичні послуги є передумовою стабільного функціонування суміжних сфер – економіки, освіти, соціального захисту. У воєнний час надзвичайно важливо запобігти зупинці системи екстреної допомоги, перериванню доступу до медикаментів, порушенню роботи сімейних лікарів та амбулаторій, оскільки це формує у населення відчуття державної присутності, підтримки й організованого управління [7].

Розбудова політичних інститутів у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного протистояння вимагає підвищеної інституційної адаптивності, узгодженої стратегічної взаємодії та стійкого рівня суспільної легітимності. Приклади Ізраїлю та Грузії демонструють, що державні системи охорони здоров'я здатні трансформуватися відповідно до динаміки безпекових загроз, зумовлених перебігом збройних конфліктів.

В ізраїльському контексті ключовим чинником виступає поєднання медичної та безпекової політики, інтегрованих у парадигму комплексної національної безпеки. Система охорони здоров'я розглядається як органічний елемент інституційного механізму,

покликаного гарантувати стійкість і функціональну спроможність держави в умовах надзвичайних ситуацій та воєнних викликів. Законодавче закріплення ролі Міністерства охорони здоров'я у безпековій архітектурі держави дозволяє Ізраїлю здійснювати ефективне управління медичною системою в умовах загрози. Це охоплює не лише організацію медичної допомоги, а й політичне керівництво процесами евакуації, інформування населення, розгортання медичної інфраструктури та мобілізації медичного персоналу [11].

Одним із ключових чинників результативності системи охорони здоров'я виступає налагоджена міжвідомча взаємодія між Міністерством охорони здоров'я, Збройними силами, службою національних надзвичайних ситуацій та органами місцевого самоврядування. Подібна інституційна модель формує горизонтальний механізм узгодження політик, що підвищує здатність держави оперативно реагувати на широкий спектр загроз і кризових викликів. Мобілізація ресурсів в Ізраїлі розглядається як ключове політичне завдання, яке реалізується через механізми взаємодії урядових структур і громадських інституцій. Особливе значення має підтримка національних запасів медикаментів, система резервних шпиталів, а також політичний контроль над медичною інфраструктурою [12].

Роль політичних партій у системі охорони здоров'я Ізраїлю виявляється через механізми парламентського контролю, нормотворчості та участі у формуванні державного бюджету на медичні потреби. Опозиційні та коаліційні сили взаємодіють у межах профільних комітетів, що забезпечує високий рівень інституційної відповідальності. Також, в системі охорони здоров'я Ізраїлю вагому роль відіграють громадські організації та медичні асоціації, які

реалізують свій політичний вплив через участь у дорадчих органах влади. Такий механізм сприяє інституціоналізації взаємодії між державою та громадянським суспільством [10].

В ізраїльських реаліях збройний конфлікт постає не лише як загроза, але й як чинник прискореної трансформації політичних інститутів. Умови кризи стимулюють утвердження політичної культури, зосередженої на результативності, та сприяють консолідації інституційних взаємозв'язків між окремими секторами суспільно-державної системи.

На відміну від Ізраїлю, у Грузії політична динаміка формування інститутів охорони здоров'я в умовах війни визначається специфікою історичного контексту та трансформаційних процесів. Збройні конфлікти 1990-х років та війна 2008 року стали каталізаторами реформування системи державного управління у медичній сфері. У грузинському випадку протягом тривалого періоду зберігалася фрагментарна модель охорони здоров'я, що характеризувалася обмеженим політичним впливом центральних органів влади. Воєнні події в Абхазії та Південній Осетії продемонстрували вразливість такої системи, актуалізувавши потребу в централізації управління медичною сферою та посиленні державної координації.

Після збройного протистояння 2008 року урядом було започатковано масштабні інституційні перетворення, спрямовані на зміцнення статусу Міністерства охорони здоров'я як провідного політичного центру кризового реагування. У цьому контексті сформовано систему швидкого реагування, діяльність якої узгоджується через спеціалізовані урядові координаційні платформи. Особливістю грузинської моделі стала активна участь міжнародних донорів, які впливали на формування інституційної архітектури через надання технічної допомоги, політичної експертизи та фінансування.

Така залученість призвела до певної залежності від зовнішніх політичних акторів [8].

Грузинський уряд активно залучався до співпраці з ВООЗ, Європейським Союзом, USAID та іншими міжнародними інституціями в ході модернізації системи охорони здоров'я. Така взаємодія забезпечила суттєву ресурсну підтримку, водночас актуалізувавши політичні ризики, зумовлені частковим делегуванням елементів суверенного управління зовнішнім акторам.

Комунікація з населенням у період конфліктів характеризувалася обмеженим рівнем через недостатній розвиток інформаційної інфраструктури. Проте з часом уряд впровадив цифрові платформи для інформування про медичні послуги, що стало важливим політичним кроком у підвищенні рівня довіри населення. Водночас політична інституціоналізація охорони здоров'я у Грузії залишалася незавершеною через фрагментарність політичної системи та часті зміни урядів, що створювало перешкоди для формування довгострокових стратегій кризового медичного реагування [9].

Ізраїль і Грузія демонструють різні моделі реагування на кризові ситуації, що відображають їхні політичні традиції та специфіку безпекових викликів. Водночас спільною рисою є те, що збройні конфлікти виступають каталізаторами інституційних змін, трансформуючи механізми ухвалення рішень і переорієнтовуючи державну політику на нові пріоритети. У такому контексті політичні інститути у сфері охорони здоров'я виконують не лише практично-функціональну роль, а й відіграють важливу легітимацийну функцію.

Після початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України у 2022 році відбулися суттєві трансформації в системі охорони здоров'я, що актуалізувало питання політичного

управління медичною сферою. Війна посилила потребу в ефективних політичних інститутах, здатних оперативно реагувати на загрози в умовах надзвичайних ситуацій. Політична адаптація системи охорони здоров'я стала одним із ключових чинників, що визначають її стабільність та спроможність функціонувати.

Визначну роль у підтримці медичної системи відіграють військові адміністрації, які тимчасово виконують функції забезпечення медичного обслуговування в зоні бойових дій. Вони становлять новий рівень політичного посередництва між місцевими громадами та центральною владою. Однак відсутність усталеної правової бази для їх діяльності породжує невизначеність у сфері прийняття управлінських рішень [4].

Кадровий дефіцит у сфері охорони здоров'я сформувався під впливом двох взаємопов'язаних чинників: масштабної еміграції професіоналів та внутрішньої ротації медичного персоналу, зумовленої мобілізаційними процесами. Брак єдиної централізованої стратегії розподілу кадрів між прифронтовими та тилловими територіями призвів до гострої нестачі лікарів і середнього медичного персоналу в найбільш уразливих регіонах.

Кадрові проблеми у прифронтових районах посилюються через відсутність належних умов для проживання та професійної діяльності. Медичні працівники змушені працювати в умовах постійної загрози обстрілів, нестачі ресурсів та психологічного тиску. Водночас центральні органи влади часто не враховують ці обставини при формуванні бюджетів і плануванні підтримки [3].

Медична система в районах активних бойових дій зазнала істотних перевантажень і трансформацій. Розгортання мобільних шпиталів, організація евакуації поранених та постійна взаємодія з військовими підрозділами стали складовими повсякденної медичної

практики. Водночас відсутність цілісного стратегічного планування цих процесів виявила обмеженість політичного управління у відповідній сфері. Особливо критичним постало питання збереження безперервності надання медичних послуг цивільному населенню в зоні бойових дій. Руйнування інфраструктури охорони здоров'я призвело до вимушеного припинення роботи значної частини лікувальних закладів, що ще більше загостило гуманітарну ситуацію.

У тилкових регіонах система медичної допомоги також зазнала значного навантаження через потоки внутрішньо переміщених осіб. Багато медичних закладів працюють на межі своїх можливостей, що ускладнює доступ до послуг. Водночас політичні інститути не розробили чітких політик інтеграції внутрішньо переміщених осіб у систему охорони здоров'я [1].

Невиробленість комплексної політики у сфері психічного здоров'я перетворилася на одну з найгостріших проблем, що істотно посилилася в умовах війни. Забезпечення психологічної підтримки військовослужбовців, їхніх сімей та цивільних громадян є критично важливим завданням, яке, однак, здебільшого залишається на периферії уваги політичних інституцій.

Визначну роль у підтримці системи психічного здоров'я відігравали громадські організації та міжнародні партнери, однак їхня діяльність не була інтегрована в єдину державну політику. Відсутність координації між цими акторами та політичними інститутами призвела до дублювання функцій і нераціонального використання ресурсів. Відсутність законодавчого механізму взаємодії держави з недержавними ініціативами поглибила розрив між існуючими потребами та ухваленими рішеннями.

Позитивним прикладом стали деякі регіональні ініціативи, в межах яких місцева влада у співпраці з волонтерами забезпечувала

комплексні медичні та психологічні послуги. Такі практики демонструють потенціал політичної децентралізації у сфері охорони здоров'я. Водночас поширення цих моделей на національному рівні потребує політичної волі та нормативного забезпечення [6].

Одним із провідних викликів постало забезпечення належної інституційної спроможності Міністерства охорони здоров'я та інших центральних органів виконавчої влади. Обмеженість кадрових ресурсів, надмірна зарегульованість процедур і низький рівень управлінської якості знижували ефективність реалізації державної політики. Політична культура цих інституцій відзначалася інерційністю та домінуванням реактивних, а не проактивних управлінських підходів.

Зміцнення ролі місцевого самоврядування в охороні здоров'я є перспективним напрямом, що дозволяє адаптувати політику до регіональних особливостей. Передача повноважень у рамках децентралізації відкриває можливості для ефективнішого управління медичними ресурсами на місцях. Водночас відсутність чітких механізмів координації між державним та муніципальним рівнями обмежує потенціал цих змін.

Фінансова стабільність системи охорони здоров'я значною мірою залежить від політичних рішень у сфері бюджетного планування та залучення міжнародної допомоги. В умовах війни здатність до фінансового маневрування є критичною, проте механізми її реалізації залишаються не в повній мірі інституалізованими, що послаблює стійкість системи перед довготривалими викликами [5].

Одним із пріоритетних завдань постає нормативне закріплення питань воєнної медицини, насамперед визначення правового статусу військових медичних працівників. Наразі політичні інститути не

забезпечили формування комплексної системи гарантій, соціального захисту та професійного зростання для цієї категорії фахівців. Брак відповідної законодавчої бази істотно послаблює позиції медичного персоналу в оборонному секторі. Таким чином, сучасні трансформації системи охорони здоров'я в Україні засвідчують, що політичні інститути залишаються ключовим чинником забезпечення її стійкості в умовах війни. Відсутність належної законодавчої бази, кадровий дефіцит та фінансова вразливість послаблюють ефективність функціонування, проте одночасно створюють підґрунтя для формування нових підходів до політичного управління медичною сферою.

Висновки. система охорони здоров'я України в умовах повномасштабної війни зазнала суттєвих трансформацій, які виявили низку структурних і функціональних проблем. Основними з них є кадровий дефіцит, фінансова нестабільність, фрагментарність законодавчої бази та відсутність чітко визначених механізмів воєнної медицини. Політичні інститути, що відповідають за організацію та управління у сфері охорони здоров'я, поки що не сформували цілісної системи реагування на кризові виклики, що знижує ефективність державної політики у цій сфері.

Водночас досвід інших країн, зокрема Ізраїлю та Грузії, демонструє, що системне політичне управління, законодавче закріплення ролі охорони здоров'я у сфері національної безпеки та розвиток міжвідомчої координації здатні посилити стійкість медичної системи. Для України ключовим завданням стає інституційне оформлення воєнної медицини, створення системи соціальних гарантій для медичного персоналу та забезпечення фінансової гнучкості, що у комплексі сприятиме не лише подоланню нинішніх

викликів, а й модернізації системи охорони здоров'я у післявоєнний період.

Подальші наукові розвідки мають бути зосереджені на порівняльному аналізі міжнародних моделей управління охороною здоров'я в умовах воєнних конфліктів, розробленні рекомендацій щодо інституціоналізації воєнної медицини та інтеграції психічного здоров'я у державну політику. Перспективним напрямом є також дослідження механізмів децентралізації та партнерства держави з громадянським суспільством у сфері охорони здоров'я, що дозволить сформулювати більш стійку та адаптивну систему у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Аналіз Стратегії інтеграції ВПО та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року, Право на захист, <<https://archive.r2p.org.ua/strategiya-integracziyi-vpo-analiz/>> (2024, вересень, 22).

2. Вплив конфлікту на систему охорони здоров'я та акцентування уваги на конкретних потребах: тематичний звіт 22 вересня 2023 року, ACAPS, <https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Additional_resources/20231004_ACAPS_thematic_report_Ukraine_impact_of_the_conflict_on_healthcare_system_and_spotlight_on_specific_needs_Ukrainian.pdf> (2024, вересень, 22).

3. Карамушка, Л. (2022) Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси, *Scientific notes of the University "KROK"*, 3(67), 124–33.

4. Ковальчук, В. (2023) Особливості правового регулювання функціонування органів місцевого самоврядування в період воєнного

стану в Україні, *Український часопис конституційного права*, 4, 37–46.

5. Мороз, Н., Косик, В. (2022) Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів під час війни. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління, 5, 28-29.

6. Sheliemina, N. (2023) The goals of sustainable development for Ukraine in the context of the deployment of health care reform, the analysis of medical efficiency and the role of the national health service in regulating processes in wartime, *Actual Problems of Economics*, 1(264), 77–93.

7. Bondarenko-Zelinska, N., Boryslavska, M., Zelinskyi, A. (2021) On the right to health protection of socially vulnerable groups of the population', *University Scientific Notes*, 4 (82), 157–90.

8. Georgia post-conflict joint needs assessment wins a World Bank prize, World Bank, <<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2010/03/31/georgia-post-conflict-joint-needs-assessment-wins-a-world-bank-prize>>(2024, вересень 22).

9. Knowledge brief. health, nutrition and population global practice, World Bank, <<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099802505242216398/pdf/IDU07bfac40d035c20431a0bc1b0755ced4057df.pdf>> (2024, вересень, 22).

10. Levi, B., Davidovitch, N., Dopelt, K. (2021) In service of the society? Medical associations as agents of social change – implications for health policy and education in israel, *Healthcare*, 9 (10), 1264.

11. Spitka, T. (2023) National and International Civilian Protection Strategies in the Israeli-Palestinian Conflict, <https://doi.org/10.1007/978-3-031-20390-9_2> (2024, вересень, 22).

12. Jaffe, E. et. (2024) 'Managing a mega mass casualty event by a civilian emergency medical services agency: lessons from the first day of the 2023 Hamas-Israel war', *International Journal of Public Health*, <<https://doi.org/10.3389/ijph.2024.1606907>> (2024, вересень, 22).

References:

1. *Analiz Stratehii intehratsii VPO ta vprovadzhennia serednostrokovykh rishen shchodo vnutrishnoho peremishchennia na period do 2024 roku [Analysis of the Strategy for the integration of IDPs and the implementation of medium-term solutions on internal displacement until 2024]*. Pravo na zakhyst. Retrieved from <https://archive.r2p.org.ua/strategiya-integraciyi-vpo-analiz/> (2024, September, 22). [in Ukrainian].

2. *Vplyv konfliktu na systemu okhorony zdorovia ta aktsentuvannia uvahy na konkretnykh potrebakh [Impact of the conflict on the healthcare system and spotlight on specific needs]*. ACAPS. Retrieved from https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Additional_resources/2023_1004_ACAPS_thematic_report_Ukraine_impact_of_the_conflict_on_healthcare_system_and_spotlight_on_specific_needs_Ukrainian.pdf. (2024, September, 22). [in Ukrainian].

3. Karamushka, L. (2022) *Psykhichne zdorovia personalu orhanizatsii v umovakh viiny: osnovni vyjavy ta resursy [Mental health of organizational staff in wartime: main manifestations and resources]*, *Scientific Notes of the University "KROK"*, 3(67), 124–33. [in Ukrainian].

4. Kovalchuk, V. (2023) *Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання funktsionuvannia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v period voiennoho stanu v Ukraini [Features of legal regulation of the functioning*

of local self-government bodies during martial law in Ukraine], *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava*, 4, 37–46. [in Ukrainian].

5. Moroz, N., Kosyk, V. (2022) Finansova dopomoha Ukraini vid mizhnarodnykh partneriv pid chas viiny [Financial assistance to Ukraine from international partners during the war]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, 5, 28-29. [in Ukrainian].

6. Sheliemina, N. (2023) The goals of sustainable development for Ukraine in the context of the deployment of healthcare reform, the analysis of medical efficiency and the role of the national health service in regulating processes in wartime. *Actual Problems of Economics*, 1 (264), 77–93. [in English].

7. Bondarenko-Zelinska, N., Boryslavska, M. and Zelinskyi, A. (2021) On the right to health protection of socially vulnerable groups of the population, *University Scientific Notes*, 4 (82), 157–190. [in English].

8. *Georgia post-conflict joint needs assessment wins a World Bank prize.* World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2010/03/31/georgia-post-conflict-joint-needs-assessment-wins-a-world-bank-prize>. (2024, September, 22). [in English].

9. *Knowledge brief. Health, nutrition and population global practice.* World Bank Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099802505242216398/pdf/IDU07bfac40d035c20431a0bc1b0755ced4057df.pdf>. (2024, September, 22). [in English].

10. Levi, B., Davidovitch, N. and Dopelt, K. (2021) In service of the society? Medical associations as agents of social change – implications for health policy and education in Israel, *Healthcare*, 9(10), 1264. [in English].

11. Spitka, T. (2023) National and International Civilian Protection Strategies in the Israeli-Palestinian Conflict Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-031-20390-9_2. (2024, September, 22). [in English].

12. Jaffe, E., et al. (2024) Managing a mega mass casualty event by a civilian emergency medical services agency: Lessons from the first day of the 2023 Hamas-Israel war, *International Journal of Public Health*, Retrieved from <https://doi.org/10.3389/ijph.2024.1606907>. (2024, September, 22). [in English].

Citation: Olha Sokurenko (2024). POLITICAL INSTITUTIONS IN THE HEALTHCARE SECTOR OF UKRAINE DURING WARTIME: CHALLENGES, TRANSFORMATIONS AND INTERNATIONAL EXPERIENCE. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 3(63). doi: 10.26886/2414-634X.3(63)2024.3

Copyright: Olha Sokurenko ©. 2024. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

CONTENT

I. PHILOSOPHICAL SCIENCES

**PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF SOCIAL
NETWORK ALGORITHMS ON POLITICAL CONSCIOUSNESS AND
BEHAVIOR** **5**

Igor Gamula, PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Maksym Pedchenko, Postgraduate Student

II. PEDAGOGICAL SCIENCES

**DIAGNOSTIC STUDY OF THE FORMATION OF AXIOLOGICAL
COMPETENCE OF STUDENTS IN ARTS FACULTIES** **26**

Yurii-Stanislaw Klymiuk, Postgraduate student

III. POLITICAL SCIENCES

**SYSTEMIC DETERMINANTS OF UKRAINE'S ECONOMIC
SECURITY IN THE CONTEXT OF WARTIME CHALLENGES AND
GLOBAL STRUCTURAL TRANSFORMATIONS** **43**

*Vladyslav Pustovar, doctoral student at the Educational and Scientific
Institute of Law and Political Science*

**POLITICAL INSTITUTIONS IN THE HEALTHCARE SECTOR OF
UKRAINE DURING WARTIME: CHALLENGES,
TRANSFORMATIONS AND INTERNATIONAL EXPERIENCE** **63**

Olha Sokurenko, Applicant